

PIRMIEJI K. BINKIO POEZIJOS ŽINGSNIAI IR JO LITERATŪRINĖ MOKYKLA

A. JURSENAS

Kazys Binkis — vienas žymiausių pomaironinės poetų kartos atstovų, išvaręs reikšmingą vagą lietuvių poezijoje. Savo pirmuosius kūrybinius žingsnius jis pradėjo XX a. antrojo dešimtmečio pradžioje ir greitai išryškėjo kaip talentingas, savito poetinio žodžio meistras. Tačiau K. Binkio kūrybos kelias buvo gana sudėtingas, šakotas, pilnas vingių ir staigių posūkių. Jeigu jaunystės lyrikoje poetas tęsė klasikines lietuvių poezijos tradicijas, pasireiškė kaip puikus kaimo buities ir gamtos dainius, tai vėliau jis buvo pasinėręs į modernistinius ieškojimus ir sukūrė nemaža naujos dvasios ir naujo stiliaus eilėraščių. Greitai K. Binkis atsisakė savo „keturvėjinės“ kūrybos ir parašė didžiulį pluoštą kaimui skirtų humoristinių bei satyrinių eiliuotų poemų, feljetonų, sukūrė reikšmingų kūrinių vaikams, puikiai išvertė nemaža rusų ir kitų tautų klasikų eilėraščių. Paskutiniaisiais savo gyvenimo metais K. Binkis domėjosi dramos žanru ir pasireiškė kaip talentingas dramaturgas. Be to, jis pasižymėjo ir kaip gabus publicistas, įvairių almanachų, albumų ir kitokių leidinių organizatorius. Todėl visas K. Binkio literatūrinis palikimas atspindi jo kūrybos ir veiklos šakotumą, įvairiapusišką talentą, nuolatinį kūrybinius ieškojimus.

Ne viskas K. Binkio literatūriniame palikime vienodai vertinga idėjiniai bei meniniai atžvilgiai. Kaip daugelio to meto buržuazinių inteligentų, taip ir K. Binkio pažiūros buvo prieštaringos, ir jos negalėjo vienokiu ar kitokiu būdu neatsispindėti kūryboje. Nors kai kuriuose K. Binkio kūriniuose pasireiškė buržuazinės ideologijos tendencijos, poeto pasaulėžiūros prieštaravimai ir ribotumas, dauguma jų persunkti gilia meile paprastam darbo žmogui, kupini gaivaus optimizmo, šviesių svajonių.

Visame K. Binkio literatūriniame palikime ypač svarbią vietą užima lyrika, kurioje bene plačiausiai atsiskleidė poeto talentas. Neatsitiktinai jo lyrika susilaukė didelio populiarumo visuomenės tarpe. Geriausiai poeto eilėraščiai buvo deklamuojami ir dainuojami viešuose vakaruose, talpinami mokyklinėse chrestomatijose ir tvirtai įėjo į lietuvių poezijos klasiką. Antra vertus, K. Binkio lyrika turėjo didelę reikšmę ir visai lietuvių poezijai: ji „žymiai praturtino lietuvių poeziją ir padarė nemažą poveikio tolesnei jos raidai“¹.

Tačiau K. Binkio lyrika, kaip ir visas jo literatūrinis palikimas bei pati poeto asmenybė, dar nėra pakankamai nušviesta, giliau ir nuodugniau išnagrinėta. Buržuazijos valdymo metais apie K. Binkio lyriką nebuvo parašyta nė vieno išsamesnio straipsnio, išskyrus keletą recenzijų

¹ Zr. Lietuvių literatūros istorija, t. III—1, V., 1961, p. 505.

periodinėje spaudoje². Tų recenzijų autoriai teigiamai atsiliepė apie poeto kūrybą, bet pagrindinį dėmesį skyrė jos formos ypatumams, neliesdami jos idėjinų savybių. Fašistinės okupacijos metais periodikoje pasirodė keliolika nedidelių straipsnių, pašvęstų K. Binkio kūrybai, bet dauguma jų tendencingai, iškreiptai nušvietė poeto asmenybės ir kūrybos bruožus. Iš jų dėmesio verti tik pora straipsnių, parašytų poeto mirties metinių proga, kuriuose bandoma objektyviau aptarti K. Binkio asmenybę, iškelti kai kuriuos jo kūrybos momentus³.

Daugiau K. Binkio literatūrinio palikimo susidomėta tik tarybinės santvarkos metais. Išėjo kelios jo poezijos knygos su platesniais įvadiniais straipsniais, pasirodė viena kita tų leidinių recenzija bei keletas proginių straipsnių periodinėje spaudoje. Didesnės reikšmės marksistiniam K. Binkio poezijos nušvietimui turėjo prof. B. Pranskaus įvadiniai straipsniai⁴, kuriuose pateikiama nemaža faktinės medžiagos, pirmą kartą jo poezijos raida siejama su poeto asmenybe ir to meto visuomenės gyvenimu. Visas K. Binkio literatūrinis palikimas marksistinės metodologijos pagrindu buvo nušviestas V. Galinio monografinio pobūdžio darbe „Kazys Binkis“⁵, kuriame apibendrinta visa poeto kūryba, išryškintos jos idėjinės bei meninės savybės, iškelta jos reikšmė lietuvių literatūrai. Ypač įdomus ir vertingas V. Kubilius straipsnis „K. Binkis lietuvių poezijos kryžkelėse“⁶, kur kritikas poeto lyriką nagrinėja ne tik lietuvių, bet ir užsienio poezijos modernistinių ieškojimų fone. Savo nemažos apimties darbe V. Kubilius įžvalgiai sprendžia niekieno plačiau dar nenagrinėtus K. Binkio poetinės individualybės, jo meninio mąstymo klausimus. Pasekdamas K. Binkio lyrikos evoliuciją, kritikas įtikinamai parodo, kaip poeto kūrybiniai ieškojimai išreiškė XX a. lietuvių poezijos vidinius poslinkius, kiek jo lyrikos novatoriškumas padėjo atnaujinti lietuvių poeziją.

Tačiau minėti autoriai savo kritikos darbuose, turėdami specifinius tikslus bei uždavinius, plačiau neatskleidė K. Binkio asmenybės, glaustai aptarė jo kūrybos raidą, mažą skyrė vietos meninės formos klausimams. Todėl įdomi, sudėtinga K. Binkio asmenybė, kaip ir visas šakotas, bet svarus ir reikšmingas literatūrinis jo palikimas, pirmoje eilėje lyrika, nors ir prirašyta kritikos darbų apie jį, dar tebelaukia visapusiško ir išsamaus nagrinėjimo, platesnių studijų.

Kadangi K. Binkio lyrika yra „naujas ir savitas reiškinys lietuvių literatūros raidoje“⁷, tai būtina išsiaiškinti, kas apsprendė kūrybinę poeto individualybę, nulėmė jo lyrikos idėjines ir menines savybes. Šiuo straipsniu bandoma atskleisti tą aplinką ir sąlygas, kuriose formavosi K. Binkio asmenybė, brendo jo talentas, stengiamasi nušviesti kai kuriuos svarbesnius poeto vaikystės ir jaunystės momentus, parodyti veiksnius, apsprendusius poeto idėjines pažiūras, ugdžiusias meninį jo skonį, mėginama kiek plačiau nagrinėti literatūrinę mokyklą⁸, kurios gaivus poveikis padėjo

² K. Puida. K. Binkio „Eilėraščiai“.—*Lietuva*, 1920, Nr. 119, p. 3; A. Jakštas. Kazys Binkis, „Eilėraščiai“.—*Draugija*, 1920, Nr. 9—10, p. 384—385. Sis straipsnis patalpintas ir to paties autoriaus knygoje „Mūsų naujoji poezija“, K., 1923, p. 210—212; P. Janėliūnas, Kazio Binkio pavasaris.—*Keturi vėjai*, 1924, Nr. 1, p. 44—50.

³ A. M. (A. Miškinis), Matomas ir nematomas Binkis. J. Mekas, Kazio Binkio kūryba.

⁴ B. Pranskus, Kazio Binkio satyrinės poemos.—K. Binkis, Kriauciūs Motiejus, K., 1947, p. 5—19; B. Pranskus, Kazio Binkio poetinė kūryba.—Kazys Binkis, Poezija, K., 1949, p. V—XXIII.

⁵ V. Galinis. Kazys Binkis.—*Pergalė*, 1960, Nr. 4, p. 133—158; tas pats straipsnis kn. *Lietuvių literatūros istorija*, III—1, V., 1961, p. 505—541.

⁶ V. Kubilius. K. Binkis lietuvių poezijos kryžkelėse.—V. Kubilius, Naujų kelių ieškant, V., 1964, p. 187—295.

⁷ Lietuvių literatūros istorija, t. III—1, V., 1961, p. 541.

⁸ Tenka pažymėti, kad K. Binkio literatūrinės mokyklos klausimas lig šiol dar nebuvo plačiau nagrinėtas. Apie Puškino ir Maironio poetinės mokyklos tradicijų įtaką

greičiau jam subręsti ir susirasti savo poetinį kelią. Todėl aptariamus K. Binkio pirmųjų kūrybos metų eilėraščius reikia palyginti tiek su lietuvių, tiek ir su rusų bei lenkų žymiausių poetų eilėraščiais, kurių įtaka daugiau ar mažiau pastebima jauno poeto lyrikoje.

„Studijuoti literatūros kūrinius, palyginant su skirtingų tautų ir epochų literatūrų atskirų rašytojų kūryba ir nustatant jų tarpusavio santykius,— pažymi TSRS Mokslų akademijos narys-korespondentas A. Bušminas,— yra vienas svarbiausių literatūros mokslo tyrinėjimo metodų, būtinų, tiek giliai suvokiant atskirą faktą ir jo ryšius su kitais faktais, tiek ir tipologiškai apibendrinant idėjinį, probleminių-tematinį, žanrinį arba stilistinį charakterį“⁹.

Tokiu lyginimo metodu ir siekiama šiame straipsnyje panagrinėti ankstyvąją K. Binkio lyriką, nušviesti tas tradicijas, kurių veikiamas jis žengė pirmuosius savo kūrybinius žingsnius. Tai padės mums geriau suvokti poeto lyrikos raidą, idėjinę pirmųjų jo eilėraščių prasmę, poetines jų išraiškos bei eilėdaros ypatybes.

*
*
*

Kazys Binkis gimė 1893 m. lapkričio mėn. 4 d. Gudelių km., Papilio vlsč. (dab. Biržų rajone), mažžemių valstiečių šeimoje. Jo tėvas Antanas Binkis su savo 5 broliais turėjo pasidaliję į 6 dalis valaką prastos žemės ir todėl sunkiai galėjo sudurti galą su galu. Mažo Gudelių kaimelio laukus buvo suspaudę iš vienos pusės didžiuliai Papilio grafo Šuazel de Gufjė žemių masyvai, o iš kitos pusės — derlingi Parovėjos dvaro plotai, kuriuose baudžiavos laikais poeto senelis liejo prakaitą. K. Binkio tėvas buvo lėtas, tylus, bet darbštus ir apsišvietęs kaimo žmogus. Jis namuose išmokė savo sūnų ne tik skaityti, bet ir rašyti. Tokia pat darbšti buvo ir motina Petronėlė Būtėnaitė-Binkienė (antroji Antano Binkio žmona). Ji buvo tikra priešingybė savo vyrui — gyva, šneki, linksmo būdo, kartu energinga, sumani kaimo moteris. Motina nepaprastai mylėjo savo vienturtį, silpnokos sveikatos Kaziuką (Antano Binkio pirmosios žmonos sūnus ir antrosios — dukrelė anksti numirė), lepino jį kaip įmanydama. Iš motinos vaikas buvo paveldėjęs gyvą temperamentą, apsukrumą ir sumanumą, nors išvaizda jis daugiau buvo panašus į tėvą¹⁰.

Netoli kaimo, krūmais apaugęs, vingiavo Rovėjos upelis, o iš kitos pusės driekėsi turtingas savo gėrybėmis šilas, kur vaikystės metais su kaimo vaikais daugiausia ir praleisdavo laiką Binkių Kazys. „Grybaudavau, žuklaudavau, jodavau nakties, o žiemą gaudydavau sniegenas ir dagiliukus ir vėl juos paleisdavau...“¹¹ — rašė vėliau savo autobiografijoje poetas. Sekioti paskui bandą, kaip kitiems kaimo vaikams, Kaziui neteko, nes jos maža tebuvo, o ir ganyti, kaip jis pats sakėsi, labai nenorėjęs: „Prieš kiaulių ir galvijų ganyką buvau griežtai ir iš principo nusistatęs, kad nevaržyčiau gyvuliams laisvės“¹². Motinos užtariamasis, Kazys augo

ankstyvajai K. Binkio lyrikai šiek tiek užsimena V. Kubilius („K. Binkis lietuvių poezijos kryžkelėse“ — knygoje V. Kubilius, Naujų kelių ieškant, V., 1964, p. 211—212). A. Puškinas poveikį vėlesnei K. Binkio kūrybai nurodo prof. V. Mykolaitis-Putinas („Puškinas ir lietuvių literatūra“ — V. Mykolaitis-Putinas, Raštai, t. VIII, V., 1962, p. 449—453) ir akademikas K. Korsakas („Puškinas poveikis lietuvių literatūrai“ — K. Korsakas, Literatūrų draugystė, V., 1962, p. 222—228).

⁹ A. Бушмин, Проблема литературной преемственности. — «Русская литература», 1961, № 3, стр. 26.

¹⁰ Autoriaus pokalbis su B. Binkiu iš Valakiškių km. (1962.XII.5.)

¹¹ Vainikai, K.—V., 1921, p. 213.

¹² Ten pat.

visiškoje laisvėje, niekad nenustygdamas vietoje: prasimanydavo įvairiausių išdaigų ir neretai išvesdavo iš kantrybės ne tik savo tėvus, bet ir kaimynus. Kaimo žmonės jį praminė vėjavaikiu, ir tas vardas vėliau tapo poeto mėgstamu literatūriniu įvaizdžiu.

Nerūpestingą Binkio vaikystę netrukus sudrumstė audringi revoliuciniai 1905—1907 metų įvykiai, kurie sukrėtė visą Rusiją ir pasiekė net nuošalius Šiaurės Lietuvos miestelius bei kaimus. Pasvalyje, Kupiškėje, Biržuose, Rokiškyje vyko darbo žmonių mitingai bei demonstracijos; Papilio, Kvetkų, Pandėlio ir kituose apylinkės valsčiuose buvo išvaikytos caro valdžios įstaigos ir išrinkti nauji, liaudies valdžios organai¹³. Biržuose susirinkę keli šimtai bežemių valstiečių priėmė nutarimą, kuriame buvo reikalaujama žemės, lygių teisių su visais ūkininkais, gimtosios kalbos mokyklose, nemokamo mokslo bei gydymo¹⁴. Apylinkių dvarų darbininkai ir kumečiai streikavo, reikalaudami padidinti darbo užmokestį, pagerinti darbo ir buities sąlygas.

Tačiau į revoliucinius darbo žmonių reikalavimus caro valdžia atsakė kruvinu teroru. Greitai Biržų, Papilio, Rokiškio ir kitose gretimose apylinkėse pasirodė skrajantieji baudžiamieji būriai, kurie žiauriai susidorojo su revoliuciniais kovotojais.

Papilio mažazemių valstiečių ir gretimų dvarų darbininkų revoliucinės nuotaikos, siautėjantieji apylinkėse kazokų būriai, šiurpūs suaugusiųjų pasakojimai apie kazokų nualintus kaimus, sušaudytus ar mirtinai užplaktus niekuo nekaltus žmones giliai įsirėžė paauglio atmintyje, keldami jo neapykantą sprespaudai, smurtui, gyvenimo neteisėyboms, žadindami užuojautą ir meilę skriaudžiamam darbo žmogui.

Nelinksma buvo K. Binkio vaikystė. Aplinkui visur dejonės ir ašaros, namuose — nepritekliai, tėvo ir motinos barniai¹⁵. Liesas, pablyškęs, prastai apsirengęs paauglys 1906 m. pradeda lankyti Papilio liaudies mokyklą. Tais pačiais metais miršta Kazio tėvas, ir skurdi šeimos padėtis dar labiau pablogėja. Vasarą Kaziui teko sekioti paskui arklą, dirbti visus ūkio darbus, o žiemą lankyti mokyklą¹⁶. Tačiau mokėsi jis labai gerai ir iš kitų vaikų išsiskyrė savo gabumais, greita orientacija ir gera atmintimi. Todėl per pusantrų metų Kazys sėkmingai užbaigė Papilio pradžios mokyklą.

Dar vaikystėje būsimasis poetas labai pamėgo knygas ir jau niekad su jomis nesiskyrė. Kazys skaitė viską, ką tik benutverdamas: tik pramokęs skaityti, jis greitai perskaitė visas tėvo turimas ir iš kaimynų gautas knygas. „Vienažindžio dainos, Robinzonas Kruzo ir šventųjų gyvenimas buvo geriausi mano jaunystės draugai“¹⁷, — prisimindamas savo pirmąją lektūrą, rašė poetas.

Dar būdamas pradinėje mokykloje, Kazys perskaitė nemažą įvairaus turinio knygų, jų tarpe ir lietuvių poetų A. Baranausko, A. Vienažindžio, P. Vaičiūčio, Maironio eilėraščių, kurių daugelį mokėjo atmintinai¹⁸. Daug A. Puškino, M. Lermontovo, I. Krylovo, A. Kolcovo ir kitų rusų klasikų eilėraščių Binkis, kaip vėliau rašė savo atsiminimuose, išmoko iš rusiškos chrestomatijos „Viesnie vschody“ („Pavasario daigai“), kurios trys dalys buvo „nemieliaširdingai prikimšta eilėraščių“¹⁹, privačiomis „iškaliti“ atmintinai. „Per pusantrų metų baigęs pradžios mokyklą, — prisimena poetas, —

¹³ Революция 1905—1907 гг. в Литве. — «Документы и материалы», В., 1961, стр. 393—394.

¹⁴ K. Už-vis, Biržai. — „Vilniaus žinios“, 1906, Nr. 53, p. 3.

¹⁵ J. Marijonaitienė ir P. Marijonaitis, Atsiminimai, LKL I BR, f. KB, Nr. 250.

¹⁶ S. Klaščienė, Atsiminimai, LKL I BR, f. KB, Nr. 256.

¹⁷ Vainikai, V.—K., 1921, p. 213.

¹⁸ Autoriaus pokalbiai su P. Jašinsku (1962.XII.1), K. Trečioku iš Agėniškio km. (1962.XII.5.), P. Pilypu iš Gudelių km. (1962.XII.5.).

¹⁹ K. Binkis, Kodėl aš nekenčiau poetų. — „Akademikas“, 1937, Nr. 2, p. 35.

atmintinai buvau iškales per 100 eilėraščių ir apie dešimtį prozos gabalų²⁰. Nors dauguma mokinių tuos eilėraščius „iškaldavo ir atbūbndavo kaip ant kariško būgno“²¹, Kazys juos visada tiek klasėje, tiek ir kitur mėgdavo gyvai, su intonacija deklamuoti²². Tokiu būdu jau Papilio pradinėje mokykloje pasireiškė K. Binkio polinkis į poeziją; geriausi klasikų kūrybos pavyzdžiai sužadino jo norą pamėginti ir pačiam eiliuoti. Tačiau tų savo pirmųjų bandymų nedrįsdavęs niekam rodyti ir sunaikindavęs²³.

Baigęs Papilio pradinę mokyklą, K. Binkis tvirtai pasiryžo bet kokia kaina siekti mokslo ir prikaltėjo motiną, kad leistų jį toliau mokytis. Dėl sunkios materialinės padėties tai buvo beveik neįmanoma. Tačiau našlė iš paskutiniųjų rūpinosi leisti sūnų į mokslą, nors iš jos ir šaipėsi kai kurie turtingesnieji kaimynai²⁴. Su skaudančia širdimi motina pardavė savo namus bei mažą ūkelį Papilio kalviui P. Būtėnui ir gautais pinigais išruošė Kazį į Kauną. 1908 m. rudenį jis pradeda lankyti „Saulės“ draugijos mokytojų kursų. Kazio motina tuo tarpu išsina uždarbiauti į Biržus²⁵. Tų pačių metų lapkričio mėnesį K. Binkis persikelia mokytis į naujai atidarytą Biržų keturklasę mokyklą, kur praleisti dveji metai turėjo nemažą reikšmę būsimojo poeto brendimui.

Nepaisydamas skurdžių gyvenimo sąlygų, K. Binkis ir Biržų keturklasėje mokykloje gerai mokėsi, daug skaitė; didėjo jo interesų ratas, plėtėsi akiratis. Čia jis susipažino ir su J. Janoniu, gabiu protingu jaunuoliu, nepaprastai mėgstančiu knygas ir viskuo besidominčiu. Visada linksmas ir sąmojingas K. Binkis buvo priešingybė tyliam, rimtam ir kukliam J. Janoniui, tačiau abu žemiečiai nuoširdžiai draugavo keletą metų²⁶. Nors jie buvo nevienodo amžiaus ir mokėsi skirtingose klasėse (K. Binkis — trejeta metų vyresnis ir mokėsi viena klase aukščiau), bet dažnai susitikdavo, kalbėdavo apie perskaitytas knygas, ginčydavosi įvairiais klausimais. Tiek J. Janonis, tiek ir K. Binkis labai mėgo knygas ir buvo nuolatiniai knygynų lankytojai. Poeto S. Dagilio knygyne jie gaudavo gerų, rimtų knygų, o ypač daug laiko praleisdavo O. Januševičiūtės knygyne, kuriame, be lietuviškų, nemaža buvo ir rusiškų, lenkiškų bei latviškų knygų. Januševičiai visada leisdavo jiems pasinaudoti knygomis vietoje²⁷. Kaip Julius, taip ir Kazys mėgo skaityti ne tik grožinę literatūrą, bet ir knygas, aiškinančias gamtos paslaptis, kurios kėlė abejones dėl mokykloje kalamų jiems tiesų apie pasaulį, žmogų, tikėjimą. Nors K. Binkiui nuo pat vaikystės buvo skiepijamas religinis pamaldumas (jo tėvai buvo giliai religingi žmonės), o Biržų keturklasėje mokykloje tikybos pamokoms ir religinėms apeigoms buvo skiriamas rimčiausias dėmesys, skaitomų knygų ir pokalbių su draugais veikiamas, jis pradeda kritiškai žiūrėti į religijos dogmas ir visą gyvenimą lieka abejingas religijai.

Nuslopinus 1905—1907 metų revoliuciją, Biržų visuomeninis gyvenimas visai apmirė. Reakcijai siautėjant, iširo vietinės socialdemokratų kuopelės²⁸. Kai kurie aktyvesnieji revoliucinio judėjimo dalyviai žuvo nuo juodašimčių rankos, daugelis pateko į Panevėžio kalėjimą, o kiti

²⁰ K. Binkis, Kodėl aš nekenčiu poetų.—„Akademikas“, 1937, Nr. 2, p. 35.

²¹ Ten pat, p. 35.

²² Autoriaus pokalbis su J. Mikelėnu iš Papilio (1962.XII.5.) ir K. Trečioku iš Ageniško km. (1962.XII.5.)

²³ St. Klaščenė, Atsiminimai, LKL BR, f. KB, Nr. 256.

²⁴ Stambus ūkininkas Geležius, kaimo seniūnas, motinai su panieka pasakė: „Dar iš tokio ubagų kaimo, kaip Gudeliai, išeis žmogus!.. Tu manai, kad tavo benkartą išmokys?“ (Autoriaus pokalbis su M. Bulavaite iš Biržų, 1962.XII.1.)

²⁵ Vėliau P. Binkienė nuomavo butą, laikė mokinius, gamino jiems valgi ir iš gautų kuklių pajamų šiaip taip vertėsi.

²⁶ Autoriaus pokalbis su P. Jašinsku. (1962.XII.1)

²⁷ Autoriaus pokalbis su P. Jašinsku. (1962.XII.1.)

²⁸ K. Zvaigždulis, Julius Janonis Biržuose.—„Socialdemokratas“, 1927, Nr. 21, p. 2.

išsislapstė. Tačiau biržiečiai gerai prisiminė neseniai vykusias miesto gatvėse didžiules demonstracijas su raudonomis vėliavomis ir revoliucinėmis dainomis, ugningas mitingų oratorių kalbas. Tų revoliucinių dienų įspūdziais gyveno ir daugelis Biržų keturklasės mokyklos moksleivių. „Kai kurių mūsų tėvai ir artimieji,— rašė savo atsiminimuose buvęs keturklasės mokinys A. Žukauskas,— aktyviai dalyvavo 1905 m. judėjime. Pas visus buvo gyvi tų audringų metų atsiminimai“²⁹. Į moksleivių rankas patekdavo užsilikusių revoliucinio laikotarpio socialdemokratinė laikraščių, brošiūrų bei atsišaukimų, kuriuos sąmoningesnieji jaunuoliai skaitė su dideliu susidomėjimu. Tokią nelegalią literatūrą mėgo skaityti ir K. Binkis, kuris ją gaudavo iš J. Janonio³⁰. Lankydamasis Papilyje, Kazys neretai atsižėdavęs brošiūrų bei anticarinių atsišaukimų ir duodavęs pasiskaityti savo draugams³¹. Daugelio pažangiai nusiteikusių Biržų moksleivių tarpe kaupėsi neapykanta carinei priespaudai, darbo žmonių išnaudotojams. Vadovaudamiesi laisvės, lygybės, brolybės šūkais, jie buvo pasiryžę „kovoti už geresnį, šviesesnį rytojų“³².

Tokiu būdu Biržų keturklasėje mokykloje praleisti bemaž dveji metai, perskaitytos knygos ir pažangi literatūra, pokalbiai bei ginčai su J. Janoniu ir kitais draugais literatūros, mokslo ir visuomenės gyvenimo klausimais formavo ir stiprino K. Binkio demokratines nuotaikas, kurios atspindėjo ir jo pirmųjų metų eilėraščiuose.

To meto aktyvesni moksleiviai domėjosi visuomeniniu ir kultūriniu gyvenimu, sekė spaudą ir patys rašinėjo korespondencijas į laikraščius, siuntinėjo į juos savo pirmuosius kūrybinius bandymus. Todėl ir K. Binkis jau nuo 1909 m. pradeda siuntinėti prozos vaizdelius į „Vilties“ laikraštį³³, o vėliau ir savo pirmuosius eilėraščius į „Aušrinę“.

Tačiau gabų, judrios, impulsyvos natūros jaunuolį scholastinis dėstymas ir griežta disciplina, viešpatavusi to meto carinėse mokyklose, slėgė ir erzino. Savo nepasitenkinimą bei savotišką protestą prieš nusistovėjusią mokykloje rutiną K. Binkis išreiškėdavo dažnu mokyklos taisyklių pažeidimu, o kartais ir grubokais išsišokimais, dėl ko jis 1910 m. žiemą buvo pašalintas iš Biržų keturklasės be teisės stoti į bet kurią kitą bendrojo lavinimo mokyklą³⁴.

Tokiu būdu K. Binkis, dar pilnai nesubrendęs, nespėjęs galutinai susidaryti tvirtos pasaulėžiūros ir įsitikinimų, pradėjo savarankišką, pilną ieškojimų ir klaidžiojimų kelią. 1910 m. jis įstojo į Voronežo žemės ūkio mokyklą, bet, negavęs stipendijos, po metų sugrįžta į Biržus. Vėliau kurį laiką pabūva Telšiuose ir Šiauliuose, o nuo 1912 m. pabaigos apsigyvena Vilniuje, kur verčiasi įvairiais darbais ir privačiai ruošiasi brandos egzaminams.

Veržlus, viskūo besidomįs K. Binkis greitai įsitraukia į Vilniaus lietuvių kultūrinio gyvenimo sūkurį. Čia jis aktyviai padeda „aušrininkams“ (priklausė jų kuopelei) organizuoti viešus vakarus bei koncertus, domisi dailės parodomis ir stropiai seka literatūrinio gyvenimo naujienas. Su užsidegimu K. Binkis studijuoja rusų kritiko D. Pisarevo darbus, perskaito visus M. Gorkio, L. Andrejevo raštus, domisi Korolenkos, Kuprino, Čirkovo ir kitų rašytojų kūryba, skaito pažangios leidyklos „Znanije“ leidinius³⁵. Vilniuje tuo metu buvo keliolika moksleiviškų tautinių (lietuvių,

²⁹ A. Žukauskas, Julius Janonis Biržuose.—„Kultūra“, 1937, Nr. 6—7, p. 387.

³⁰ Autoriaus pokalbis su P. Jašinskiu 1962.XII.1.

³¹ Autoriaus pokalbis su P. Pilypu iš Gudelių km. (1962.XII.2)

³² A. Žukauskas, Julius Janonis Biržuose.—„Kultūra“, 1937, Nr. 6—7, p. 387.

³³ Lietuviškoji enciklopedija, t. III, K., 1935, p. 1045.

³⁴ Autoriaus pokalbiai su P. Jašinskiu iš Biržų (1962.XII.1.), K. Trečioku iš Agniško km. (1962.XII.5.)

³⁵ Kodėl aš nekenčiu poetų.—„Akademikas“, 1937, Nr. 2, p. 35.

lenkų, rusų, žydų) ir mišrių literatūros kuopelių, kurių veikloje aktyviai dalyvavo ir K. Binkis. Savo susirinkimuose jaunieji literatai aptardavo naujausius rašytojų kūrinius, domėjosi moderniąja poezija, ginčydavosi įvairiais literatūros klausimais. Pasiduodami laiko madai, jie žavėjosi rusų simbolistų K. Balmonto, F. Sologubo, A. Belo bei kitų rašytojų dekadentų kūrinių ir su panieka žiūrėjo į klasikus. „Apie Balzaką kalbėti,— rašė vėliau savo prisiminimuose K. Binkis,— buvo stačiai nepadoru, negražu, sena“³⁶. Todėl reakcijos metais paplitusios dekadentinės ir modernistinės pažiūros į meną, neigiančios realistines jo tradicijas, visuomeninį jo turinį ir propaguojančios „grynąjį meną“, žalingai veikė besimokantį jaunimą, atitraukdamos pradedančiuosius literatus nuo aktualių gyvenimo klausimų.

Aktyviai dalyvaudamas Vilniaus lietuvių kultūriniame gyvenime, K. Binkis susipažino su žymesniais to meto kultūros veikėjais bei rašytojais (L. Gira, J. Kubiliumi), kurių skatinamas pradėjo bendradarbiauti spaudoje: „Viltys“ ir „Lietuvos žinių“ laikraščiuose išspausdino keletą savo prozos vaizdelių („Paskutinė daina“, „Ant Rasos kapinių“ ir kt.), K. Tetmajero („Iš dailininko atsiminimų“, „Ponas“) ir A. Kuprino („Suns laimė“) prozos kūrinių vertimus. Su vietos jaunaisiais literatais K. Binkis paruošė ir išleido vienkartinį leidinį „Sniegams tirpstant“ (1913). Šiame jaunųjų poetų ir prozininkų kūrybos rinkinyje aiškiai jaučiamos modernistinės tendencijos — jaunųjų nusigręžimas nuo visuomeninės tematikos, posūkis į subjektyvizmą, siaurą individualistinį pasaulį. Tokios modernistinės nuotaikos reiškėsi moksleivijai skirtame „Lietuvos žinių“ priede „Aušrinėje“ (1910—1912), literatūros žurnale „Vaivorykštė“ (1913), o ryškiausiai dekadentinė „grynojo meno“ kryptis atsispindėjo vėliau pasirodžiusiame almanache „Pirmasai baras“ (1915).

Nežiūrint į tai, kad K. Binkis aktyviai bendradarbiavo kai kuriuose iš anksčiau paminėtų žurnalų, kad vis labiau lietuvių literatūroje įsigalincios „grynojo meno“ tendencijos veikė literatūrinį jo skonį, jis nepasidavė kraštutinumams ir tuo metu plačiau besireiškiančių literatų tarpe iškilo kaip realistinio braižo, savito kelio ieškantis poetas. K. Binkio kūrybos pradžioje dar buvo jaučiamas stiprus klasikinės poezijos poveikis, savo anstyvuosiuose eilėraščiuose jis puoselėjo demokratines lietuvių poezijos tradicijas.

* * *

Domėtis poezija K. Binkis pradėjo gana anksti: jau pradinėje mokykloje jis bandė eiliuoti, dažnai „bematant sukurdavo kupletus apie kiekvieną mokytoją ar mokinį“³⁷, o Biržų keturklasėje jam eilėraščiai, pasak vieno jo mokslo draugo, „byrėjo kaip iš rankovės“³⁸, tačiau iš mokyklos laikų nėra išlikusio nė vieno eiliuoto posmo. Matyt, tai buvo lengvo turinio, humoristiniai, liaudies dainuškų pavyzdžiu sukurti posmai³⁹, kurių pats autorius nevertino ir nesaugojo. Sprendžiant iš kai kurių išlikusių autografo ir kitų šaltinių, pirmieji rimtesni K. Binkio poetiniai bandymai prasideda tik 1911 metais, kada jis savo eilėraščius ima siuntinėti į „Aušrinę“ Kazio Rovejiečio slapyvardžiu (beje, tur būt, dėl nepakankamo

³⁶ Kodėl aš nekenčiu poetų.—„Akademikas“, 1937, Nr. 2, p. 35.

³⁷ St. Klaščenė, Atsiminimai, LKLI BR. f. KB, Nr. 256.

³⁸ V. Kubilius. Julius Janonis, V., 1962, p. 47.

³⁹ Tokių humoristinių dainuškų, satyrinių epigramų K. Binkis ir vėliau kiekviena proga mėgdavo ekspromtu sudėti ir paleisti kurio nors draugo ar pažįstamo adresu. (Autoriaus pokalbis su M. Bulavaite iš Biržų, 1962.XII.3, su V. Volbekiene iš Panevėžio, 1962.XII.7, su St. Klaščenė iš Panevėžio, 1962.XII.7.).

meninio lygio jų žurnalas dar nespausdino). Iš 1911—1912 m. lapkričio tėra išlikę tik keletas jo eilėraščių autografų ir vienas J. V. Getės eilėraščio „Über allen Gipfeln“ vertimas⁴⁰. Spaudoje kaip poetas K. Binkis aktyviai pradėjo reikštis 1913 metais, dalyvaudamas Vilniaus jaunuomenės kultūriniame ir literatūriniame gyvenime. Šiuo metu keletas jo eilėraščių buvo patalpinti vienkartiniam leidinėlįje „Sniegams tirpstant“. Ciklai „Iš rudens dainų“, „Miško pasakas“ bei atskiri eilėraščiai, kaip „Silkasparniai debesėliai“, „Kaime“ buvo išspausdinti 1913 metais „Vaivorykštės“ žurnale. Vieną kitą eilėraščių galima aptikti tų pačių metų „Aušrinės“ žurnale, „Vilties“, „Lietuvos žinių“ bei kituose laikraščiuose. Todėl šie metai pažymėtini kaip vieni produktyviausių visoje palyginti negausioje K. Binkio lyrikoje. Po keletą eilėraščių periodinėje spaudoje bei vienkartinčiuose leidiniuose jis išspausdino ir 1914—1915 metais. Taigi, jau pirmojo pasaulinio karo išvakarėse K. Binkis užsirekomendavo kaip gabus poetas, suradęs naujų poetinių vaizdų bei lyrinių formų, geriausiai išreiškiančių jo pirmus jaunystės išgyvenimus bei mintis, tam tikra dalimi atspindinčius ir tuometinio gyvenimo tikrovę.

Charakteringa tai, kad pačių pirmųjų K. Binkio kūrybos metų (1911—1912) eilėraščiuose perdėm vyrauja visuomeniniai motyvai. Poetas sielojasi dėl gyvenime sutinkamų socialinių negerovių, užjaučia engiamą darbo žmogų, išreiškia geresnių laikų lūkesčius. 1913—1914 metais K. Binkio sukurtuose eilėraščiuose visuomeniniai motyvai ima užleisti vietą idiliškiems kaimo buities ir gamtos vaizdams, intymiems poeto išgyvenimams. Vis labiau įsigalinčių „grynojo meno“ tendencijų veikiamas, poetas palaipsniui nutolsta nuo socialinių klausimų ir vėlesnėje savo lyrikoje visai nebeliečia visuomeninių temų.

Kad K. Binkio kūrybos pradžioje daugiau dominavo visuomeniniai motyvai, tai nulėmė visa eilė priežasčių. Pradedantysis poetas dar kurį laiką gyveno iš Biržų mokyklos atsineštomis pažangiomis nuotaitomis, „žmoniškumo, socialinės teisybės, demokratijos idealais“⁴¹. Šias nuotaitas stiprino ir to meto visuomenės gyvenimo atmosfera: K. Binkio kūrybos pradžia kaip tik sutapo su darbininkų judėjimo pagyvėjimu Lietuvoje 1911—1912 metais. Todėl tiesioginiu ar netiesioginiu būdu jaunas poetas buvo veikiamas pažangių idėjų, kurios ir apsprendė jo eilėraščių motyvus. Antra vertus, ankstyvosios K. Binkio lyrikos idėjinį turinį žymia dalimi apsprendė ir literatūrinė mokykla: pirmuosius jo poetinius žingsnius stipriai veikė ne tik lietuvių bei kitų tautų klasika, bet ir demokratinė to meto poezija, pasižyminti savo ryškiu visuomeniniu turiniu.

Pirmieji pradedančio poeto kūrybiniai bandymai buvo glaudžiai susiję su anksčiau skaityta literatūra, su jo mėgstamais tiek lietuvių, tiek ir kitų tautų poetais, kuriais jis sekė ir iš kurių jis mokėsi. Ant. Baranausko, A. Vienažindžio, Pr. Vaičiūčio, Maironio, Ad. Mickevičiaus, A. Puškino, M. Lermontovo bei kitų poetų kūryba — tai ir buvo ta K. Binkio literatūrinė mokykla, kuri ne tik žadino jo kūrybinę mintį, bet ir mokė poezijos meno. Kai kurie šių poetų poezijos motyvai, spalvingi, gyvi, konkretūs vaizdai ir įvaizdžiai, lakūs posakiai ir įtaigi meninė forma giliai įaugo į jauno K. Binkio sąmonę ir vienokiu ar kitokiu sąskambiu atsiliepė jo ankstyvojoje lyrikoje. Ypač pirmuosiuose jo eilėraščiuose galima akivaizdžiai pasekti ne vieną paralelę, sekimą, panašumą ar sąskambį su kitų poetų eilėraščiais.

Kadangi Binkis nevedė dienoraščio, nepaliko tiesioginių pasisakymų apie savo kūrybinį darbą, maža teišliko jo eilėraščių rankraščių, dar pilnai nesurinkta apie jį memuarinė medžiaga, todėl nėra galimybės visa-

⁴⁰ Rankraštyje tepažymėta tik kad „Iš Getės“.

⁴¹ V. Kubilius, Naujų kelių ieškant, V., 1964, p. 212.

pusiškai išnagrinėti jauno poeto kūrybos vystymosi procesą, jo meninės individualybės formavimąsi. Tačiau, pasiremiant žinomais Binkio pirmųjų kūrybos metų eilėraščiais ir kai kuriais jų rankraščiais, bus mėginama bendrais bruožais panagrinėti jo ankstyvąją lyriką (1911—1914), pasekti jos raidą, atskleisti literatūrinės mokyklos vaidmenį sparčiam jauno poeto talento brendimui, iškelti jau pirmajame kūrybos etape pasireiškusius esminius jo meninės individualybės bruožus.

1

Demokratinėms nuotaikoms ir kai kurioms visuomeninių motyvų užuomazgoms atsirasti ankstyvojoje Binkio lyrikoje padėjo visų pirma Pr. Vaičiailio kūrybos poveikis. Pradedančiajam poetui buvo artimas demokratinis šio poeto kūrybos turinys, jo meilė gimtajam kraštui, paprastam žmogui, sielojimasis dėl gyvenime sutinkamų socialinių negerovių, skriaudų ir neteisybės. Binkiui imponavo ir tauri paties poeto asmenybė, kilnūs jo troškimai, jaudino ankstyva jo mirtis. Todėl neatsitiktinai Binkis vieną pirmųjų savo kūrybos bandymų — elegiją „Poeto mirtis“ (1912) paskyrė Pr. Vaičiailiui. Sekdamas jo elegijų motyvais, K. Binkis bandė išreikšti tragizmą, kurį turėjo pakelti poetas, jausdamas greitai artėjančią savo gyvenimo pabaigą:

Stai sodnai marguoja vainikų prispynę,
Laukuose rugiai jau pradėjo banguoti...
Norėtus, brangioji, dar tau apie tai uždainuoti,
Bet miršta ant lūpų daina paskutinė...
Norėtus nors sykį dar stygas užgauti
Ir brolius pažadint prie meilės šventos...⁴²

Šioje Binkio elegijoje ryškiai jaučiame „Jau pajėgos mažinas“, „Gyvenimo mano saulutė...“ ir kitų Vaičiailio elegijų motyvus bei nuotaiką. Tačiau elegija „Poeto mirtis“ nebeturi tokio nekrasoviško pilietinio skambėjimo, gilesnio poezijos paskirties supratimo, koku pasižymi Vaičiailio elegijos. Binkis savo elegijoje pagrindinį dėmesį sukoncentruoja į lyrinio herojaus tragiškos padėties suvokimą, graudų atsisveikinimą su pasauliu, su savo Tėvyne. Todėl elegijos dvi pirmosios eilutės —

Sudievu, Tėvyne! man laikas keliauti.
Sudiev! — jau aš čia nebegrįš' niekad...⁴³

pakartotos taip pat ir pabaigoje, nuskamba gaudžia, minorine gaida.

Binkio elegijoje „Poeto mirtis“ pastebime ne tik ryškius Vaičiailio elegijų motyvų atgarsius, bet ir akivaizdų jų poetinės išraiškos ir ritminės intonacijos sekimą (poetas iš jų mokosi soneto formos, kalba pirmuoju asmeniu, kreipiasi į Tėvyne ir jai atskleidžia savo išgyvenimus, rašo keturpėdžiu amfibrachiu). Tačiau iš šios elegijos matyti, kaip dar sunkiai pradedantysis poetas valdo plunksną, neišvengia proziškų išsireiškimų (žr., kad ir anksčiau cituotą soneto pradžią), norėdamas išlaikyti ritmą, trumpina žodžius („... jau aš čia nebegrįš'...“, prispynę, nebiklauso), gana primityviai rimuoja (banguot // uždainuot, sielos // niekad ir pan.). Darniau skamba tik soneto antroji ir trečioji strofa, pasižymintys vaičiailišku jausmo betarpiškumu, nuoširdumu. Iš giliai humaniškų, švelnių lyrizmų persunktų Vaičiailio elegijų poetas mokėsi atskleisti žmogaus dvasios būseną, perteikti jo nuotaiką.

⁴² K. Binkis, Poezija, K., 1949, p. 10.

⁴³ Ten pat.

Pirmųjų Binkio kūrybos metų eilėraščiuose sutinkami sunkaus liaudies gyvenimo, jos nelaimių ir vargų motyvai primena kai kuriuos Vaičičiaus lyrikos motyvus. Stai kad ir jo siužetinis eilėraštis „Jonui-J-aičiui“⁴⁴, kuriame vaizduojama neturtingo vaikino, vykstančio „ieškot laimės“ į svetimus kraštus, tragiška mirtis ir begalinis jo tėvų sielvartas,— iš dalies siejasi su Pr. Vaičičiaus eilėraščiu „Užgimė viens prasčiokėlis“ ir „Didžiosios jūrės“ motyvais. Pavyzdžiui, „Jonui-J-aičiui“ pradžia —

Prie tėvelių laimingai
Augo vienas tik sūnus;
Bet prispyrė jį vargai
Ieškot laimės pas kitus⁴⁵ —

artima Pr. Vaičičiaus eilėraščio „Užgimė viens prasčiokėlis“ pradžia:

Užgimė viens prasčiokėlis;
Nieks to nežinojo.

— — — — —
Kai paaugo, vargas spaudžia —
Reikia duonos sau ieškoti...⁴⁶

K. Binkio vaizduojama jaunuolio mirtis audros metu jūroje primena Pr. Vaičičiaus eilėraščio „Didžiosios jūrės“ motyvus.

Kaip Vaičaitis eilėraštyje „Užgimė viens prasčiokėlis“ atskleidžia gilų motinos skausmą (nepakėlusį skaudžios nelaimės — sūnaus mirties, iš didelio sielvarto ir ji pati miršta), taip Binkis savo eilėraštyje vaizduoja seną tėvą, kurį tragiška sūnaus mirtis nuvaro į kapus. Kartu jaunas poetas atskleidžia ir motinos begalinį sielvartą. Jau niekad nuo motinos akių nenudžius ašaros, ir nesumažės jos širdies skausmas:

Tolei širdį jai vis gels,
Kol akių ji neužmerks.⁴⁷

Nežiūrint į tai, kad tarp K. Binkio eilėraščio „Jonui J-aičiui“ ir Pr. Vaičičiaus — „Užgimė viens prasčiokėlis“ pastebimos kai kurios paralelės ir analogijos, šie kūriniai savo idėjinio turinio iš esmės yra skirtingi. Vaičaitis eilėraštyje piešia sunkią „prasčiokėlio“ dalį išnaudotojiškoje santvarkoje, atskleidžia socialines jo tragiško likimo šaknis. Tuo tarpu K. Binkis tik užsimena apie vargus, kurie prispyrė sūnų, palikus tėvus, „ieškot laimės pas kitus“, plaukti vandenynais ir užsitraukti skaudžią nelaimę, o didesnę eilėraščio siužeto dalį skiria herojaus artimųjų — šeimos narių santykiams ir jų vidiniams išgyvenimams atskleisti. (Šia prasme jis iš dalies susišaukia su Pr. Vaičičiaus eilėraščio „Paliovė griaut ir baubt kanuolės“ pabaiga, kur labai jautriai perteiktas žuvusio kareivėlio artimųjų skausmas.) Tačiau minėtus Pr. Vaičičiaus ir K. Binkio eilėraščius jungia tai, kad jų centre — vargdienis žmogus ir tragiškas jo likimas, jaudinąs kaip vieną, taip ir kitą poetą. Tam tikrą K. Binkio sekimą Vaičičiaus rodo ir tai, kad abu eilėraščiai yra panašūs savo kompozicija, savo strofika ir ritmine intonacija. Tačiau eilėraštis „Jonui J-aičiui“ meniniu atžvilgiu dar labai silpnas pradedančiojo poeto kūrinys: jis pernelyg ištęstas, jame vyrauja proziškas aprašinėjimo stilius, poetui nepavyko sukurti ryškesnių vaizdų.

⁴⁴ Tikslų eilėraščio sukūrimo data nenustatyta, tačiau jis datuojamas 1911 metais.

⁴⁵ K. Binkis, Poezija, K., 1949, p. 6.

⁴⁶ Pr. Vaičaitis, Rinktinė, V., 1956, p. 15.

⁴⁷ K. Binkis, Poezija, K., 1949, p. 8.

Jeigu vėlesnėje K. Binkio lyrikoje ir neaptinkama tokių akivaizdžių, kaip kad pačiais pirmaisiais kūrybos metais, Pr. Vaičiūčio sekimo pavyzdžių, tai vaičiūtiškų visuomeninių motyvų bei meninių vaizdų atgarsių, panašių poetinių įvaizdžių bei posakių, demokratine nuotaika persunktų posmų galima pastebėti iki pat pirmojo pasaulinio karo išvakarių sukurtuose eilėraščiuose. Pavyzdžiui, toks visai vaičiūtiškas, kupinas ligi skausmo gaudžios nuotaikos K. Binkio eilėraštis „Kai saulė tekėjo“ (1914) apie nekaltų žmonių sušaudymą:

Juos rytą nužudė visus.
Juos rytą, kai saulė tekėjo.
Kai budo gamta, kai šypsojo dangus,
Į lauką toli nulydėjo
Ir ten juos nužudė visus,
Kai saulė auksinė tekėjo...⁴⁸

Kontrastišką vaizdavimą, kai giedras gamtos vaizdas dar labiau paryškina sunkią varguolių dalį, tragišką jų likimą, Pr. Vaičiūčio eilėraščiuose dažnai galima aptikti (plg.: „Saulė šviečia kuo aiškiausiai...“, „Kalinio daina“, „Graži naktis...“, „Oi, paliaukit, rugužėliai...“ ir kt.).

Pr. Vaičiūčiui artimą demokratinį K. Binkio nusiteikimą, susirūpinimą ir jautrų sielojimąsi dėl socialinių gyvenimo negerovių galima pastebėti ne viename jo eilėraštyje. K. Binkis sielvartauja, kad „varge vaitoja tėvynė“, kad carinė priespaula slegia „vargų nukankintą artoją“ („Kovotojui“); poetas nuoširdžiai gailisi „vargdienio, kuris kenčia“ („Nepažįstamai“) arba „linksmina liūdną artoją“ („Kaime“). Todėl Pr. Vaičiūčio poezija savo ryškiu visuomeniniu turiniu bei demokratinėmis nuotakomis ir darė teigiamą poveikį jauno K. Binkio pasaulėjautos, jo poetinio talento formavimuisi: mokė giliai ir jautriai suvokti realią gyvenimo tikrovę, skatino jį sekti demokratinės lietuvių poezijos tradicijomis, saugojo nuo žalingų „grynojo meno“ tendencijų.

2

Nors ir trumpalaikę, tačiau pastebimą įtaką K. Binkiui turėjo ir J. Krikščiūnas-Jovaras, kuris, stovėdamas demokratinėse pozicijose, savo eilėraščiais apdainavo sunkų liaudies gyvenimą, išreiškė naujų laikų lūkesčius, gyvai atspindėjo 1905–1907 metų revoliucines nuotakas. Todėl demokratiškai nusiteikusiam jaunam poetui Jovaras imponavo kai kuriais savo kūrybos motyvais, poetiniais vaizdais bei įvaizdžiais, savo alegoriniu vaizdavimo būdu, romantinėmis ateities svajonėmis. Daugelyje eilėraščių Jovaras alegoriniais vaizdais pranašavo ateinantį naują rytojų, stiprino vargstančios liaudies laisvės ir laimės viltis. Tos šviesios ateities pranašais poetas pavaizduoja švintančią aušrą ir pragyduosį vėversį (eil. „Viltys“, „Auštant“ ir kt.). Sekdamas Jovaro poezijos tradicija, K. Binkis savo eilėraštyje „Pavasario daina“⁴⁹ taip pat alegoriniu būdu kalba apie „aušrelę jauną“ ir pilką vyturelį, kuris šaltą, ankstyvą pavasarį skelbia žmonėms „dainelę naujųjų laikų“.

Atsiliepdamas į 1905–1907 metų revoliucinius įvykius, Jovaras alegoriniais šviesos ir tamsos įvaizdžiais atspindėjo revoliucinę darbo žmonių kovą ir išreiškė savo tikėjimą tos kovos pergale (eil. „Šalin tamsa“, „Viltys“, „Audra prieš dieną“, „Tikėk“). K. Binkis eilėraštyje „Kovotojui“

⁴⁸ K. Binkis, Poezija, K., 1949, p. 24.

⁴⁹ Tikslī eilėraščio sukūrimo data nenustatyta, tačiau jis datuotinas 1911 metais.

(1912) taip pat alegorinėm priemonėm vaizduoja „sunkią gadynę“, siautėjančius „patamsio tarnus“. Poetas apdainuoja kovotoją-revoliucionierių, kuris „drąsiai atėjo... ieškoti tiesos“, pakėlė „miegančias minias“ griauti „jas slegiančių tiltų ledinių“. Revoliucinė kova šiame eilėraštyje vaizduojama kaip žūtutinės grumtynės tarp „tamsos“ ir „šviesybės“, kur laimi pastaroji:

Ir šaliai tamsos sublizgėjo šviesiai
Rytuose aušra sidabrinė
Sutrupėjo ledai ir subildo varpai,
Pranešdami naują gadynę! ⁵⁰

Demokratinės Jovaro kūrybos motyvai, šviesios ateities viltys atitiko K. Binkio nuotaiką niūriais reakcijos metais. Todėl poetas savo nepasitenkinimą gyvenimo tikrove, naujo gyvenimo ir šviesios ateities lūkesčius, kaip duete „Pavasario daina“, taip ir eilėraštyje „Kovotojui“ (1912) išdainavo iš Jovaro poezijos perimtais tamsos ir šviesos, nakties ir dienos, apuoko ir vyturėlio, perkūno ir žaibų, ledų ir aušros, ryto ir saulės įvaizdžiais. Tačiau, kurdamas minėtus eilėraščius, K. Binkis mokėsi ne vien tik iš Jovaro kūrybos, bet ir apskritai buvo veikiamas to meto demokratinės bei revoliucinės literatūros tradicijų. Tokį poveikį galima pastebėti ypač K. Binkio eilėraštyje „Kovotojui“, kuriame poetas piešia kovotojo, ieškančio tiesos ir šaukiančio minias į kovą, alegorinį paveikslą:

Sunkioje gadyneį, gadyneį tamsos,
Didvyrio dvasia apšarvotas,
Drąsiai atėjai tu ieškoti tiesos
Ir kelti šalies palaidotas.
Šviesos žibintą iškėlęs aukštai,
Vaikščiojai tarp miegančių minių
Ir kėlei iš miego, ir griauti šaukei
Jas slegiančių tiltų ledinių... ⁵¹

Sis alegorinėmis priemonėmis pavaizduotas drąsus kovotojas, pasiaukojantis minių vadovas, kuris, „šviesos žibintą iškėlęs aukštai“, veda mases į laisvę, savo heroizmo dvasia asocijuojasi su M. Gorkio legenda apie Danko.

Eilėraščio „Kovotojui“ antroje dalyje K. Binkis vaizduoja arą, kuris savo „galingais sparnais“ drąsiai „metas aukštyn plačiais laisvės keliais“, ir kovoje su audra ir žaibais lieka nugalėtoju. Tai alegorinis kovotojo paveikslas, iškeliantis drąsą, atkaklumą, narsumą, poetizuojantis didvyrišką kovą už laisvę. Savo herojine nuotaika, ryžtu, gaivalingu veržimusi į šviesą ir laisvę K. Binkio aras tartum atliepia M. Gorkio pavaizduotam „Audrošaukliui“.

Nors tokio pobūdžio eilėraščių, kaip „Kovotojui“, daugiau nesutinkame K. Binkio kūryboje, tačiau jau šis pavyzdys rodo, kad jauną poetą veikė 1905–1907 metų revoliucijos atgarsiai, imponavo bebaimių, liaudies masių reikalui atsidavusių revoliucionierių kova, kad jam buvo artimas ir suprantamas liaudies troškimas geresnio gyvenimo, siekimas laisvės, kad jį veikė ir demokratinės bei revoliucinės poezijos pavyzdžiai.

Tenka pastebėti, kad eilėraščio „Kovotojui“ tiek motyvai, tiek ir meniniai vaizdai vis dėlto yra daugiau knyginiiai, literatūriniai, pasiskolinti, o ne paties Binkio surasti. Matyt, dėl šios priežasties jis neišvengė, ypač pirmojoje dalyje, sauso aprašinėjimo, vaizdų padrikumo, abstraktumo. Kur

⁵⁰ K. Binkis, Poezija, K., 1949, p. 9.

⁵¹ Ten pat, p. 8.

kas geriau pavykusi antroji eilėraščio dalis, pasižyminti ne tik glaustes-
ne kompozicija, bet ir konkretesniais, ryškesniais meniniais vaizdais:

Taip aras galingas, karalius miškų,
Kai debesys girią apstoja,
Ir griauja perkūnai, ir ugnys žaibų
Tamsoje po erdves skrajoja,—
Jis metas aukštyn plačiais laisvės keliais
Aukštyn — į žaibų viešpatiją!
Ir debesis laužia galingais sparnais,
Ir žaibus per pusę dalija!...⁵²

Gyvai nupieštas aro paveikslas, apgaubtas romantine kovos dvasia, žodžio ekspresija rodo neabejotiną jauno poeto originalumo pasireiškimą, bundantį jo talentą.

K. Binkiui turėjo įtakos ne tik Jovaro visuomeninio turinio eilėraš-
čiai, bet ir gamtinė lyrika, glaudžiai susijusi su paties poeto asmeniniais
išgyvenimais bei nuotaikomis. Jaunam poetui darė įspūdžio jo betarpiškas
gamtos vaizdų bei reiškinių interpretavimas, emocinis jų nuspalvinimas,
švelnus, iš liaudies dainų pasisemtas lyrizmas. Todėl neatsitiktinai kai
kuriuose gamtos motyvais sukurtuose K. Binkio eilėraščiuose užtinkame
Jovaro lyrikos atgarsių.

Eilėraštyje „Šaltas vėjas blaškos“ (1913) K. Binkis piešia berželį
ištuštėjusio rudens lauko fone:

Ziūriu į kalnelį —
Niūkso ten rugienos,
Liūdi ten berželis,
Liūdi vienui vienas.⁵³

Taip jautriai pastebėtas, su meile ir užuojauta vaizduojamas berželis
mums primena Jovaro apdainuotą berželį:

Ko liūdi, berželi, ko liūdi?
Ko verki, nuleidęs šakas?..
Kam svyra žalieji lapeliai?
Kam varvini šaltas rasas?..⁵⁴

Tradicinio liaudies dainų lyrinio herojaus berželio paveikslu Jovaras
simbolizuoja carizmo priespaudoje kenčiančią lietuvių liaudį ir išreiškia
savo tikėjimą jos šviesesne ateitimi. Tuo tarpu K. Binkiui vienišo ir liūdno
berželio vaizdas asocijuojasi su savo paties likimu, su nykia buitimi niū-
rios reakcijos metais. Kaip laukų berželis tyliai kenčia, šaltam vėjui siau-
čiant, taip ir poeto širdis giliai liūdi, žiaurios reakcijos sąlygomis prara-
dus gyvenimo džiaugsmą ir viltis:

Visa, ką turėjai,
Jau seniai išplėšė
Šalti šiaurės vėjai...
Tau tiktai beliko
Dainos tavo vienos
Kaip berželis liūdno,
Pilkos kaip rugienos...⁵⁵

Tokių jovariško graudaus lyrizmo intonacijų, panašių poetinių įvaiz-
džių galima rasti ir K. Binkio eilėraštyje „Ko čia taip ilgu, ko čia taip
liūdnu?“ (1913).

⁵² K. Binkis, Poezija, K., 1949, p. 9.

⁵³ K. Binkis, Rinktinė, V., 1955, p. 33.

⁵⁴ Jovaras, Neliūdėk, berželi, V., 1955, p. 107.

⁵⁵ K. Binkis, Rinktinė, V., 1955, p. 33—34.

Savo nuotaika ir kai kuriomis meninės išraiškos priemonėmis K. Binkio eilėraštis „Man tinka tos skaisčiosios rudenio dienos“ (1913)⁵⁶ turi nemažą analogiškumą su Jovaro eilėraščiu „Man tinka“⁵⁷. Pavyzdžiui, abiejuose eilėraščiuose sutinkami tie patys darželio, ežero, dangaus, saulės, žvaigždžių įvaizdžiai ar panašūs posakiai: „ežeras blizga“ ir „melsvas vanduo jo... blizga“; „Man tinka... tos žvaigždės ir aiškos, ir šaltos“ ir „... man patinka ir žvaigždės, kad mirga šaltai“; „saldus tas liūdnumas, tylą ta maloni...“ ir „Man tinka ir meilė maloni, saldi...“; arba kad ir tos pačios frazės „man tinka“ dažnas kartojimas.

Sitokių Jovaro lyrikos pėdsakų ankstyvojoje K. Binkio kūryboje galėtume rasti ir daugiau. Tačiau ir pateiktieji pavyzdžiai rodo, kad jaunas poetas mokėsi iš geriausių Jovaro gamtinių eilėraščių, sekė ne tik kai kuriais jų motyvais, poetiniais vaizdais, bet ir pačia vaizdavimo maniera. Jis paprastom priemonėm kūrė konkretų gamtos vaizdą, atliepiantį savo nuotakai ir išgyvenimams. Kaip ir Jovaras, K. Binkis suemocina peizažą, apgaubia jį švelnia, dažnai liūdna lyrine nuotaika. Matyt, Jovaro lyrikos poveikyje atsiranda ir kai kurios liaudies dainų stiliaus imitavimo tendencijos: retoriniai klausimai („Ko gi tu tyli taip, tu, mano širdužė?“), pakartojimai („...liūdi ten berželis, liūdi vienui vienas“), deminutyvai (berželis, širdužė, naktelė, lapelis, paukštelis, aušrelė) ir kt. Nors K. Binkis savo kūrybos pradžioje neišvengė empyriško aprašinėjimo, meninių vaizdų padrikumo, nusaldinto sentimentalumo, tačiau greitai įveikė šiuos savo lyrikos negalavimus. Eilėraščiai „Šaltas vėjas blaškos“, „Ko čia man ilgu, ko čia man liūdna“, „Man tinka tos skaisčiosios rudenio dienos“ rodo gyvą, jausminį poeto santykį su tikrove, jo pastangas kurti vaizdus vieno išgyvenimo pagrindu. Meninių vaizdų dinamiškumas, subtiliai išreikšti nuotakų bei emocijų niuansai, švelnus lyrizmas, lengvas melodingas eiliavimas — tai būdingieji jauno poeto meninės individualybės bruožai, kurie pasireiškia jau šiuose eilėraščiuose ir visu pilnumu atsiskleidžia vėlesnėje jo lyrikoje.

3

K. Binkio poetinio meistriškumo brendime svarbų vaidmenį suvaidino Maironio lyrika. Kalbėdamas apie K. Binkio amžininko J. Janonio literatūrinę mokyklą, visai pagrįstai V. Kubilius teigia, jog „pati įtakingiausia tuo metu buvo Maironio poetinė mokykla. Jos poveikio neišvengė nė vienas pradedantis poetas“⁵⁸. Pirmojo pasaulinio karo išvakarėse pradėję reikštis V. Mykolaitis-Putinas, B. Sruoga, J. Janonis ir kiti jaunesniosios kartos lietuvių poetai savo kūrybos pradžioje žengė Maironio poezijos tradicijų keliu. Maironio mokyklos dvasioje formavosi ir K. Binkio poetinis talentas. Jei Maironio lyrika, atspindėjusi lietuvių nacionalinio judėjimo siekimus bei nuotaikas, savo idėjinį turinį negalėjo turėti didesnio poveikio Binkiui, kurio poetinis pasaulis formavosi jau visai kitose visuomeninio ir kultūrinio gyvenimo sąlygose, tai menine forma, visa savo poetika turėjo didžiulę reikšmę sparčiam jauno poeto talento augimui. Pradedantį poetą žavėjo Maironio eilėraščių minties ir emocijų aiškumas, meninių vaizdų lyriškumas ir giedrumas, turinio ir formos paprastumas, lengva, skambi eilėdara.

Bene pirmasis mums žinomas K. Binkio eilėraštis „Pavasaris“⁵⁹, su-

⁵⁶ K. Binkis, Rinktinė, V., 1955, p. 27.

⁵⁷ Jovaras, Neliūdėk, berželi, V., 1955, p. 89.

⁵⁸ V. Kubilius, Julius Janonis, V., 1962, p. 81.

⁵⁹ Išlikusiame autografe pažymėta, kad eilėraštis parašytas Biržuose (1911.IV.20.).

kurtas, artimai sekant to paties pavadinimo Maironio eilėraščių. Štai kaip pradantis poetas apdainuoja ankstyvą pavasarį:

Upeliai banguoja ir taškos linksmai,
Mirg sodnai žiedais išrėdyti,
Žaliuoja beržynai, dainuoja paukščiai
Ir skubin lizdus sau statyti.⁶⁰

Tai neabejotinas Maironio eilėraščio „Pavasaris“ pirmojo posmo sekimas:

Pavasario saulė prašvito meiliai
Ir juokiasi, širdį vilioja;
Iškilo į dangų aukštai vieversiai,
Cirena, sparneliais planoja.⁶¹

Toks giedras, saulėtas Maironio eilėraščio gamtovaizdis, betarpiškai išreiškias paties poeto džiaugsmingą, pakilią nuotaiką, ir sugestijavo K. Binkį sukurti eilėraštį „Pavasaris“. Kaip jau matyti iš pirmojo posmo, pradantis poetas, pasirinkęs tą pačią temą, bando analogiškai piešti šviesų, kupiną dinamikos ir džiaugsmo pavasario gamtos paveikslą, kurį susieja su savo emocijomis; jis netgi griežtai laikosi tos pačios metrinės struktūros, stengiasi rasti vyriškus rimus, atliepiančius didingam Maironio posmo skambėjimui. Tačiau kaip dar toli jaunam mokiniui ligi savo mokytojo! Jeigu dar šiek tiek meniškiau pagautas pavasario gamtovaizdis (I posmas), tai visai primityviai, sausai konstatuojant, nusakyti paties poeto vidiniai išgyvenimai (II ir III posmas). Siame eilėraštyje dar silpnai valdoma poetinė kalba, šlubuoja ritmas, ausį rėžia netaisyklingas, biržietiškas kirčiavimas, neleistinai trumpinami žodžiai ir visai prasti rimai (linksmai // paukščiai, gražu // jausmų ir pan.).

Maironiškų pavasario motyvų atgarsių sutinkame ir vėlesnėje K. Binkio lyrikoje. Ta pačia tema parašytame eilėraštyje „Pavasariška“ (1914) poetas jau meistriškai perteikia ne tik saulėtus, kupinus platančios gyvybės kaimo gamtos vaizdus, bet ir betarpiškai išlieja savo jausmus. Argi ne maironiškai skamba šios K. Binkio eilutės?

Taip gera, taip lengva, jauku ant krūtinės,
Taip jaučia širdis tą pavasario gandą;
Diegai pinavijų iš žemės jau lenda,—
Prašys tuoj ir gėlės miškuos pirmutinės...⁶²

Darnus pavasario peizažo ir poeto emocijų atskleidimas, pavasario trykstančio džiaugsmo išsakymas šiame eilėraštyje rodo išaugusį K. Binkio meistriškumą, teigiamą Maironio lyrikos poveikį poetiniam jo bren dimui. Tuo pačiu tenka pastebėti, kad savo eilėraštyje „Pavasariška“ jaunas poetas, piešdamas pavasario gamtos vaizdą, nesilaiko Maironio panoraminio peizažo tradicijų, o susiaurina jį ir apriboja konkrečia kaimo aplinka, valstiečių buities realijomis:

Pradžiūvo darželis. Diegai pinavijų
Iš žemės rausvomis galvutėmis lenda.
Po kluoną bėgioja marguojanti banda
Žalų ir palšų drūtasprandžių galvių.⁶³

Toks realistinis, konkretus kaimo gamtos ir buities pavaizdavimas, dinamiškas ir reljefiškas peizažas šiame eilėraštyje mums daugiau primena Donelaičio ir Strazdo kūrybos tradicijas. Kurdamas gamtos

⁶⁰ K. Binkis, Poezija, V., 1949, p. 6.

⁶¹ Maironis, Rinktiniai raštai, t. I. V., 1956, p. 89.

⁶² K. Binkis, Rinktinė, V., 1955, p. 45.

⁶³ Ten pat.

vaizdus, persunktus buitiniu koloritu, tapydamas juos šviežiom, ryškiom spalvom, K. Binkis eina savitu keliu.

Jau nuo pat pirmųjų kūrybinių bandymų galima pastebėti neretai prasiveržiantį humoro jausmą: jo daugelis kaimo gamtos ir buities realiųjų nuspalvintos linksmu sąmojumi, žaisminga šypsena, pvz.: „upeliai banguoja ir taškos linksmai...“ (eil. „Pavasaris“), „dangaus vidury apsistojo mėnulis ir linksmai sau emė šaipytis...“ (eil. „Kaime“). Tokiu natūraliu, binkišku sąmojumi pasižymi eilėraštis „Pavasariška“:

Ir katinas rimtas iš svirno išėjo,
Ir Margis, užlipęs ant priesvirnio, rangos...

arba:

Klausaus ir tyliu. Spindulių okeane
Linksmai vyturys kažin ką triliuliuoja...

Polinkis poetizuoti kaimo gamtą ir buitį, mokėjimas paprastoje, kasdieniškoje aplinkoje surasti daug grožio, džiaugsmo, linksmo humoro, gyvybės, judėjimo, sugebėjimas plastiškai perteikti visais pojūčiais suvokiamus tikrovės įspūdžius — tai vienas svarbiausių K. Binkio poetinės individualybės bruožų, kuris, gana ryškiai pastebimas šiame eilėraštyje, yra būdingas ir visai vėlesnei jo lyrikai.

Nedaug terasime akivaizdaus maironinės lyrikos motyvų, poetinių įvaizdžių ar kitų meninės išraiškos priemonių sekimo K. Binkio lyrikoje. Tačiau bendras Maironio tradicijų poveikis jaunam poetui stipriai jaučiamas.

Maironio eilėraščio „Vasaros naktys“ nuotaikos, apmąstymai, troškimai ir ilgesys, pabrėžiamas pasikartojančiu retoriniu klausimu „Ko man taip ilgu, ko man taip liūdna“, rado atgarsį viename iš K. Binkio eilėraščių:

„Ko čia taip ilgu, ko čia taip liūdna?“ —
Pageltę lapai tyliai šnabždėjo.
Nustebęs miškas paklausė vėjo:
„Ko čia taip ilgu, ko čia taip liūdna?“⁶⁴
(„Ko čia taip ilgu, ko čia taip liūdna?“)

Cia abiejų poetų refleksijos kyla iš santykiavimo su gamta, kurios vaizdai sukėlė atitinkamas emocijas. Tačiau kaip visuose kituose, taip ir šiame Maironio eilėraštyje („Vasaros naktys“) į pirmą planą iškyla mintis, jungianti gamtos vaizdus ir poeto išgyvenimus, juos įprasmindama ir apibendrindama. Tuo tarpu K. Binkio eilėraščių jungiamoji grandis yra nuotaika, emocinė būseną, kurios plazdėjimas nušviečia tikrovės vaizdus ir atskleidžia vidinį jo paties pasaulį. Emocinės būsenos, dažniausiai ramios ir svajingos, šventiškos ir nerūpestingos, vyravimas — tai esminis K. Binkio poetinės individualybės bruožas, jo lyrikos privalumas, o kartu ir silpnoji pusė. Visada poetą lydinti nesudėtinga emocinė būseną dažnai jį pančioja ir neleidžia jam pasiekti dar gilesnių minčių ar jausmų.

Maironio lyrika buvo pagrindinė mokykla, mokiusi K. Binkį eilėdaros meno. Todėl maironiškos strofikos ir ritminės struktūros pavyzdžių galima rasti daugelyje K. Binkio eilėraščių. Jau anksčiau buvo nurodyta tai, kad pradedantis poetas eilėraštyje „Pavasaris“ seka Maironio metrine schema ir rimais. Paimkime kad ir K. Binkio eilėraštyje „Aras“:

Ten šaltoje aukštumoje,
Kur mėlynė amžinoji
Saulės maudosi šviesoje,
Per laukus, upes ir gojus
Aras, sparnus išplėtojęs,
Plaukia oro tylumoje.⁶⁵

⁶⁴ K. Binkis, Rinktinė, V., 1955, p. 32.

⁶⁵ K. Binkis, Poezija, V., 1949, p. 12.

Šio eilėraščio šešiaeilė strofa primena Maironio eilėraščio „Lietuvis ir giria“ metrinę schemą. Arba štai K. Binkio eilėraštis „Kad ateitum čionai“ visiškai atliepia Maironio eilėraščio „Nenoriu sapnų“ ritmikos bangavimui:

Kad ateitum čionai, kur balti putinai
Tarp uosių galiūnų baltuoja,
Kur upelio krantai, pasipuošę baltai,
Meiliai su banga šnekučiuoja.⁶⁶

Maironio įteisinta ir išstbulinta lietuvių poezijoje silabinė-toninė eilėdara, ritminis jos įvairumas, jo eilėraščių „strofos struktūra, paprasta ir aiški, dažniausiai ketureilis ir šešiaeilis posmas su 4 pėdų eilutėmis“⁶⁷, tikslus, skambus jo eilėraščių rimas buvo vienas svarbiausių veiksmų, skatinusių K. Binkį sekti klasikinės eilėdaros tradicijomis.

Kaip matome, Maironio poetinė mokykla ugde estetinį pradedančio poeto skonį, mokė jį poezijos meno. Maironio poezijos tradicijų veikiamas, K. Binkis jau savo jaunystės eilėraščiuose siekė vaizdo ir jausmo harmonijos, švelnių peizažo tonų, laisvo, natūralaus pasakojimo, poetinės formos lengvumo ir grakštumo, skambaus, melodingo eiliavimo. Įsisavin-damas aukštą poetinę Maironio kultūrą, jis sparčiai brendo kaip menininkas ir greitai tapo nepralenkiamu poetinio žodžio meistru lietuvių poezijoje.

4

Be lietuvių poetų, ankstyvajai K. Binkio kūrybai tam tikrą poveikį turėjo ir lenkų bei rusų grožinės literatūros klasikai.

XIX a. pabaigoje ir XX a. pradžioje Lietuvoje buvo labai populiarūs lenkų didžiojo poeto A. Mickevičiaus kūryba. Jo poemų ištraukos, roman-sai bei sonetai buvo gausiai verčiami į lietuvių kalbą ir spausdinami to meto laikraščiuose bei žurnaluose. A. Mickevičiaus „Krymo sonetų“ vertimas 1909 m. Vilniuje pasirodė net atskiru leidiniu⁶⁸.

Vadinasi, K. Binkis buvo gerai susipažinęs su populiaraus lenkų poeto kūryba, ją mėgo ir iš jos mokėsi. Kai kurie A. Mickevičiaus roman-sų bei sonetų motyvai ir meninės išraiškos priemonės pradedančio poeto kūryboje paliko ryškius pėdsakus.

Vienas pirmųjų K. Binkio kūrybos bandymų — duetas „Pavasario daina“⁶⁹ yra akivaizdus A. Mickevičiaus romano „Snieguolė“ (Pierwios-nek“) sekimas. Eilėraštyje „Pavasario daina“ autorius polemizuoja su vyturėliu, kuris ankstyvą pavasarį, vos pradėjus saulei tirpdyti sniegą, skardena „po skliautus mėlynės šaltos“. Susirūpinęs poetas kreipiasi į vieversėlį:

Per anksti, per anksti, paukšteli,
Į kraštą šį tu atskridai,
Per anksti užtraukei dainelę,
Per anksti sparnus išskleidei...
Laukuose dar sniegas baluoja,
Ant upių dar niūkso ledai...⁷⁰

Ši K. Binkio eilėraščio pradžia visai atitinka A. Mickevičiaus roman-so „Snieguolė“ pradžią, kurioje kalbama apie pirmąją pavasario gėlę,

⁶⁶ K. Binkis, Rinktinė, V., 1955, p. 42.

⁶⁷ V. Mykolaitis-Putinas, Raštai, t. VIII, 1962, p. 346.

⁶⁸ A. Mickevičius. Krymo sonetai. Lietuvių ir lenkų kalbom. Vertė ir išaiškino M. Gustaitis... Vilniuje, 1909.

⁶⁹ Tikslī eilėraščio sukūrimo data nežinoma, tačiau jis datuojamas 1911 metais.

⁷⁰ K. Binkis, Poezija, V., 1949, p. 3.

nepaisančią ankstyvų šalnų ir drąsiai išskleidžiančią savo kuklų žiedelį.
A. Mickevičius kreipiasi į ją:

Za wcześniej, kwiatku, za wcześniej,
Jeszcze północ mrozem dmucha,
Z gór białe nie zeszyły pleśnie,
Dąbrowa jeszcze nie sucha.⁷¹

Poetas pataria ankstyvajai pavasario gėlelei užskeisti savo žiedelį ir pasislėpti nuo šalnos:

Przymruż złociste światelka,
Ukryj się pod matki rąbek,
Nim cię zgubi szronu ząbek
Lub chłodnej rosy perelka.⁷²

Analogišką patarimą K. Binkis duoda savo vytureliui:

Nutilki geriaus, vytureli,
Kol pievos, laukai sužydės,
Kol gėlės, galvutes pakėlę,
Tyliai ims klausytis tavęs.⁷³

Sie K. Binkio „Pavasario dainos“ sutapimai ir paralelės su A. Mickevičiaus kūriniu rodo, kad jaunas mūsų poetas artimai sekė kai kuriais meniniais lenkų poeto romano vaizdais, jo kompozicija.

Analogiškas ir pats abiejų poetų kūrybinis sumanymas: tiek A. Mickevičiaus gėlėlė, tiek ir K. Binkio vyturelis vaizduojami kaip pavasario pranašai. Tačiau lyrinio herojų vidinis pasaulis, jų gyvenimo paskirties ir prasmės supratimas traktuojami skirtingais aspektais.

A. Mickevičius piešia paprastą, mažą, bet mielą ir taurią miškų gėlę, kuri linkusi geriau ankstyvą pavasarį vieną akimirką pasipuikuoti ir įpinta į vainiką, suteikti kam nors džiaugsmo, negu žydėti ilgus rudens mėnesius. Ji iškyla tarytum jaunystės, gyvenimo džiaugsmo, laimės akimirkos simbolis. Ankstyvos pavasario gėlėlės grožis ir taurumas A. Mickevičiui asocijavosi su jo mylimosios paveikslu, su jaudinančiais prisiminimais.

K. Binkio vidinius išgyvenimus sukėlė gyvenamojo meto tikrovė, carinė priespauda. Tačiau jo lyriniam herojui svetimas pesimizmas: jis įsitikinęs senosios santvarkos žlugimu ir gyvena šviesios ateities viltimi.

Taigi, K. Binkio vyturelis — ne tik pavasario, bet ir visų žmonių laimės skelbėjas. Jo gyvenimo prasmė atskleidžiama ne individualiniu, o visuomeniniu aspektu. Vyturelio lūpomis poetas tartum išdėsto savo paties kūrybinį „credo“, išreiškia savo demokratines nuotaikas — norą „apviltose“ žmonių sielose sužadinti viltį, kad greitai „pražys jiems laimužė šviesi“. Nors toji vyturelio pranašaujama laimė abstrakti, ir „naujieji laikai“ dar gana migloti, — visas kūrinių persunktas optimizmu, giedria, pakilia nuotaika, tvirtu tikėjimu šviesia ateitimi, ir šia prasme jis susiekia su lietuvių demokratinų poetų kūryba.

Savaime suprantama, kad jaunas, pirmuosius kūrybos žingsnius žengiąs poetas savo „Pavasario dainoje“ toli gražu negalėjo pasiekti tokį jausmo gilumą, emocinį įtaigumą, vaizdavimo glaustumą, poetinės formos grakštumą, kuriuo pasižymi A. Mickevičiaus romansas „Snieguolė“.

⁷¹ A. Mickiewicz, Wiersze, Warszawa, 1959, str. 106.

⁷² Ten pat.

⁷³ K. Binkis, Poezija, V., 1949, p. 5.

K. Binkio eilėraštis gerokai ištęstas, vietomis gana skurdoki, proziški išsireiškimai, tačiau kai kurie poetiniai vaizdai visai meniški, pvz.:

Pabus tik pietinis vėjelis,
Tik saulė skaisčiau sužibės,
Tik pirmas linksmutis upelis
Nuo kalno vingiuoti pradės,—
Tuoj skamba dangaus aukštumoje
Balsai vyturėlio dainos,
Tuoj pilki sparneliai plasnoja
Po skliautais mėlynės šaltos.⁷⁴

Tokiu būdu, K. Binkis, sekdamas A. Mickevičiaus kūriniu „Snieguolė“, nekopijavo nei jo turinio, nei meninės išraiškos priemonių, bet tik siekė analogiška forma įgyvendinti savo kūrybinį sumanymą, išreikšti savo išgyvenimus, nuotaikas bei lūkesčius. Kūrybiškas klasikų kūrybos tradicijų įsisavinimas — būdinga K. Binkio savybė, pasireiškusi nuo pat pirmųjų jo kūrybos žingsnių.

Didžiojo lenkų poeto lyrikos reminiscencijų galima pastebėti ir kituose K. Binkio eilėraščiuose. Visai nesunkiai atsekamas A. Mickevičiaus „Krymo sonetų“ poveikis jauno lietuvių poeto sonetams „Kai sodnas užmiega“ (1912) ir „Kaime“ (1912), kuriuos sieja panašus abiejų poetų lyrinis nusiteikimas, artimi meniniai vaizdai ir kai kurios išraiškos priemonės. Pavyzdžiui, subtiliai nupieštas gamtos vaizdas pavasario nakties tyloje, jausminga poeto nuotaika sonete „Kai sodnas užmiega“ —

Taip tylu! Aplink nė mažiausio balselio!
Užsnūdusi upė plazdėti nustojo.
Užmigo vėjelis. Tiktai dar plaukioja
Mėnulis po savo žvaigždėtąjį kelią...

Ir vos vos tik ausis užgirsti tegali,
Kaip ošia tyliai tvenkinys toluoje
Ir kaip patylomis vyšnaitė jaunoji
Ketoja sapnuodama pirmą žiedelį.⁷⁵

gyvai primena A. Mickevičiaus sonetą „Akermano stepės“ („Stepy Akermańskie“):

Stójmy! — jak cicho! — slyszę ciągnące żurawie,
Których by nie dościgły żrenice sokoła;
Slyszę, kędy się motyl kołysa na trawie,
Kędy wąż śliską piersią dotyka się ziola.⁷⁶

Nuostabi nakties tyla, kurioje K. Binkis mėgina įsiklausyti į paslaptingus gamtos reiškinius, bando suvokti subtiliausius jos virpesius, perteikiama, sekant A. Mickevičiumi, kuris stepių tyloje galėjo girdėti aukštai padange skrendančias gerves, žolėje besisupantį drugelį, lengvai šliaužiantį žaltį⁷⁷, arba nusižiūrint į A. Baranausko „Anykščių šilelį“, kuriame šis poetas taip jautriai mokėjo pagauti „jau nebe fizinėmis, bet dvasinėmis žmogaus galiomis tesuvokiamus garsus“⁷⁸:

Vidurnakty taip tyku, — kad girdi, kai jaunas
Lapas ar žiedelis ant šakelės kraunas;
Girdi, kaip šakom šnibžda medžių kalba šventa,
Kaip žvaigždėlės plevena, gaili rasa krinta.⁷⁹

⁷⁴ K. Binkis, Poezija, V., 1949, p. 3.

⁷⁵ K. Binkis, Rinktinė, V., 1955, p. 26.

⁷⁶ A. Mickiewicz, Wiersze, Warszawa, 1959, str. 279.

⁷⁷ Ten pat.

⁷⁸ R. Mikšytė, „Anykščių šilelio“ poetika.— „Pergalė“, 1958, Nr. 11, p. 134.

⁷⁹ A. Baranauskas, „Anykščių šilelis“, V., 1959, p. 15.

Neabejotiną K. Binkio sekimą A. Mickevičiaus sonetais rodo ne tik artima lenkų poetui nuotaika, subtiliai piešiamas gamtos fonas, susietas su poeto svajonėmis, bet ir analogiški poetiniai vaizdai bei įvaizdžiai: mėnesiena, žvaigždėtas dangus, vėlyvos nakties tyła, sodas, upelis, pasimatymų su mylimąja prisiminimai (plg. su A. Mickevičiaus sonetais „Prisiminimas“, „Akermano stepės“, „Rytas ir vakaras“).

Kaip matome, K. Binkis mokėsi iš A. Mickevičiaus sonetų jautriai ir švelniai tapyti gamtos vaizdus, subtiliai perteikti savo jausmus bei emocijas, studijavo ir pačią sonetų formą, naudojo panašias išraiškos priemones. Nepaisant kai kurių sekimo faktų ir analogijų, K. Binkio sonetai „Kai sodnas užmiega“ ir „Kaime“ yra originalūs ir reikšmingi kūrybiniai bandymai, rodantieji nemažus pradedančio poeto sugebėjimus. Juose taikliai pagautas realus kaimo peizažas su charakteringais atributais, jis nuspalvintas ramia, jaukia nuotaika. Tiesa, soneto „Kai sodnas užmiega“ pabaiga bent kiek idiliška ir sentimentali. Tuo tarpu „Kaime“ jau pasigirsta ir socialinė gaida: su šilta užuojauta poetas prisimena miegantį „nuvargusį artoją“ ir tartum susimąsto dėl vargingo pasaulio būties. Šiame sonete pasireiškia jau ir savitas K. Binkio stilius su jam būdingu betarpiškumu ir konkretumu:

Aplink visur tylu... Tik jeigu iš reto
Nuo dangčio lašelis nukrinta,
Ar pėmpė lankoje surinka
Per sapną, kai priešą netoli pamato...⁸⁰

Tokiu būdu K. Binkio kūrybinis kontaktas su A. Mickevičiaus lyrika, nors buvo tik epizodinis, laikinas, bet vaisingas. A. Mickevičius buvo vienas pirmųjų K. Binkio mokytojų, sužadinusį jo kūrybines jėgas ir mokiusį jį poetinio meistriškumo.

5

K. Binkio kūrybinė individualybė, realistiniai jo stiliaus bruožai, meninės formos meistriškumas žymia dalimi formavosi ir brendo klasikinės rusų poezijos, o ypač A. Puškino poetinės mokyklos, tradicijų dvasioje. Didysis rusų klasikas turėjo reikšmingos įtakos daugeliui, tiek vyresniosios, tiek ir jaunesniosios kartos, lietuvių poetų. „Iš tikrųjų, sunku rasti bent vieną žymesnį naujosios lietuvių poezijos atstovą,— pažymi prof. K. Korsakas,— kuris nebūtų patyręs didesnio ar mažesnio Puškino genijaus poveikio arba bent nebūtų mokėsis iš jo poezijos meno. Pradedant Maironiu, visi žymesnieji senesniosios kartos lietuvių poetai jau iš mokyklos suolo buvo susipažinę su didžiuoju Puškino poezijos lobynu, ir jis jiems visam gyvenimui tapo neišsenkamu, tyriausiu poezijos meno šaltiniu, aukščiausiuoju poetinio grožio pavyzdžiu bei idealu“⁸¹.

Jau anksčiau buvo minėta, kad K. Binkis, dar mokydamasis pradinėje mokykloje, turėjo progos susipažinti su Puškino poezija ir, kaip pasakoja jo draugai, nemaža šio didžiojo rusų poeto eilėraščių mokėjęs atmintinai⁸². Tad nėra abejonės, kad Puškino poezija buvo vienas svarbiausių veiksnių, žadinusį jauno K. Binkio kūrybinius polėkius, ugždūsių literatūrinį jo skonį; didžiojo rusų poeto kūryba visada jam buvo turtinga poetinio meistriškumo mokykla.

⁸⁰ K. Binkis, Rinktinė, V., 1955, p. 25.

⁸¹ K. Korsakas, Literatūrų draugystė, t. I, 1962, p. 204—205.

⁸² Autoriaus pokalbiai su K. Trečioku iš Agėniškio km. (1962.XII.5.) ir J. Mikelėnu iš Papilio (1962.XII.5.).

K. Binkio jaunystės lyrikoje sunku rasti konkrečių pavyzdžių, kuriuose aiškiai būtų matyti tiesioginis Puškino kūrybos poveikis. K. Binkį, kaip ir ne vieną jo kartos lietuvių poetą, Puškino poezija veikė ne tiek savo idėiniu turiniu, kiek meninės išraiškos, poetinės formos tobulumu. Tačiau tiesioginio ar netiesioginio didžiojo rusų poeto poveikio, kai kurių jo lyrikos reminiscencijų: motyvų, nuotaikos bei emocijų, poetinių įvaizdžių, ritminės intonacijos analogijų ar kitokių sekimo pėdsakų galime įžvelgti jauno K. Binkio gamtos, meilės bei kita individualine tematika sukurtuose eilėraščiuose.

Įdomu pažymėti, kad pats mėgstamiausias metų laikas Puškinui buvo ruduo⁸³:

Дни поздней осени бранят обыкновенно,
Но мне она мила, читатель дорогой,
Красою тихою, блистающей смиренно.⁸⁴
(«Осень»)

Puškiną visada žavėjo rudens „tylusis grožis“, keldamas jo dvasinį žvalumą, nuteikdamas kūrybiniam darbui. Panašų jausmą bei kūrybinių jėgų antplūdį ruduo sukeldavo ir K. Binkiui: „Abelnai į rudens pusę už-eina ant manęs rašymo epidemija,— rašė jis viename savo laišku.— Jokia metų dalis nepadaro tokio įspūdžio, nesuteikia tiek medžiagos, kaip nesulyginamasai, tylasai ruduo...“⁸⁵ Todėl neatsitiktinai K. Binkio jaunystės gamtinėje lyrikoje kaip tik ir dominuoja rudens motyvai⁸⁶. Kaip A. Puškiną žavi rami ir tyli rudens gamta su auksine skraiste apgaubtais miškais, kelia pasigėrėjimą jos vystantis grožis —

Унылая пора! Очей очарованье!
Приятна мне твоя прощальная краса —
Люблю я пышное природы увяданье,
В багрец и в золото одетые леса...⁸⁷
(«Осень»)

taip ir K. Binkį savotiškai džiugina giedrios rudens dienos, saulės paausuoti beržynai, pirmo rudens šalčio sukaustytas upelis, krentantieji pageltę medžių lapai:

Man tinka tos skaisčiosios rudenio dienos,
Kai saulė beržynus auksuoja,
Ir ežeras blizga, ir žiba rugienos,
Ir dangus balsvai mėlynuoja...⁸⁸

Sis K. Binkio eilėraštis atliepia aukščiau cituotam A. Puškino eilėraščiui ne tiek analogiškais rudens peizažo atributais, kiek realistiniu gamtos pavaizdavimu ir giedria rudens nuotaika. Taip jautriai ir betarpiškai atskleisti rudens grožį, piešti šviesiom spalvomis vaizdus, juos susieti su savo vidiniais išgyvenimais jaunas poetas galėjo, mokydamasis iš A. Puškino meistriškai nutapytų, optimistiškų, gyvenimą teigiančių rudens peizažų.

K. Binkiui artimas A. Puškino išgyvenamas rudens grožio jausmas, krintančių pageltusių lapų ir paskutinių darželio gėlių sukeliamas

⁸³ Б. П. Городецкий, Лирика Пушкина, М., 1962, стр. 438.

⁸⁴ А. С. Пушкин, Собрание сочинений, т. II, М., 1959, стр. 381.

⁸⁵ К. Бинкio 1917.IX.2 laiškas Adomonytei, LKLI BR, f. KB, Nr. 91.

⁸⁶ 1913 m. „Vaivorykštės“ žurnalo III knygoje buvo išspausdintas net ištisas eilėraščių ciklas, pavadintas „Iš rudens dainų“, kurį sudarė 5 eilėraščiai: „Juodomis dėmėmis šešėliai nakties“, „Ko čia taip ilgu, ko čia taip liūdna?“, „Girdisi balsas dainos tolimos“, „Šaltas vėjas blaškos“, „Daržely gėlės paskutinės“.

⁸⁷ А. С. Пушкин, Собрание сочинений, т. II, М., 1959, стр. 381.

⁸⁸ К. Binkis, Rinktinė, V., 1955, p. 27.

įspūdis, jų sužadintos svajonės. Tartum pritardamas rusų poetui, teigusiam, jog jam už vis mielesnės paskutinės gėlės —

Цветы последние милей
Роскошных первоцветов полей.
Они унылые мечтание
Живее пробуждают в нас — ⁸⁹
(«Цветы последние милей»)

K. Binkis taip pat pasisako už paskutinės gėlės: „Už paskutinių astrų pluoštą, už baltųjų karklelių saują, kurie ir apsnigti žydi, aš išmainyčia puikiausį pavasario bukietą“ ⁹⁰. Todėl neatsitiktinai jo piešiamuose peizažuose dažnai sutinkami „vėlyvų“ ir „paskutinių“ gėlių įvaizdžiai („Daržely gėlės paskutinės“, „Man tinka tos skaisčiosios rudens dienos“, „Juodomis dėmėmis šešėliai nakties“). Paskutinės rudens gėlės, kaip ir kiti rudens atributai, lietuvių poetui sukelia lyrinę nuotaiką, veikia jo emocijas, sužadina svajones:

Man tinka tos gėlės, tie lapai geltoni,
Tos žvaigždės ir aiškos, ir šaltos,
Saldus tas liūdnumas, tylą ta maloni,
Svajonės tos liūdnos, nekaltos... ⁹¹
(„Man tinka tos skaisčiosios rudens dienos“)

Savo jaunystės metais sukurta eilėraštyje „Vakaras“ (1913) K. Binkis meilės motyvus perkelia į gamtos pasaulį: vaizduoja lakštingalo meilę žydinčiai ievai. Kai kuriais savo vaizdais, nuotaika ir pačia kompozicija šis eilėraštis turi daug bendra su Puškino eilėraščiu „Lakštingalas ir rožė“. („Соловей и роза“). Savo eilėraščio pradžioje K. Binkis piešia idilišką vakaro peizažą pavasario metu ir parodo lakštingalą, kuris suokia meilės prisipažinimus žydinčiai ievai:

Visa minga. Tik prie upės
Tarp ievos baltų šakų
Vien lakštingalas nutūpęs
Savo nebaigę šnekų.
Tylumoje ramaus tvenkinio
Čiausia ievai jis meiliai
Ir mylėti ją ketina
Taip, kaip myli putinai... ⁹²

Tokiam svajingam peizažui sukurti neabejotinai pasitarnavo Puškino eilėraštis, kuriame taip pat vaizduojamas lakštingalas, nakties tyloje traukiąs „meilės himną“ gražiajai rožei:

В безмолвии садов, весной, во мгле ночей,
Поет над розою восточный соловей. ⁹³

Tačiau, kaip Puškino rožė nekreipia jokio dėmesio į lakštingalą —

Но роза милая не чувствует, не внемлет,
И под влюбленный гимн колеблется и дремлет ⁹⁴,

taip ir K. Binkio ieva negirdi lakštingalo meilės balso:

Bet ievužė jo negirdi,—
Savo sielą, savo širdį
Atidavus ji bangoms
Prie jų savo žiedus svirdi,
Prie jų lenkias patylomis... ⁹⁵

⁸⁹ A. С. Пушкин, Собрание сочинений, т. II, 1959, стр. 101.

⁹⁰ K. Binkio laiškas Adomonytei, LKLI BR, f. KB, Nr. 103.

⁹¹ K. Binkis, Rinktinė, V., 1955, p. 27.

⁹² „Viltis“, 1914, Nr. 87—88, p. 3.

⁹³ A. С. Пушкин, Собрание сочинений, т. II, М., 1959, стр. 166.

⁹⁴ Ten pat, p. 166.

⁹⁵ „Viltis“, 1914, Nr. 87—88, p. 3.

Puškinas savo eilėraščio pabaigoje lakštingalą prilygina poetui, kuris veltui dainuoja „šaltam grožiui“. Analogiškai ir K. Binkis kreipiasi į lakštingalą ir pataria jam „nekankinti tuščiai širdies“.

Kaip matome, jauno lietuvių poeto eilėraštis „Vakaras“ yra akivaizdus sekimas Puškino eilėraščiu. Meniniu įtaigumu jis, žinoma, negali lygintis su eilėraščiu „Lakštingalas ir rožė“, pasižyminčiu dideliu glaustumu, ryškiai pabrėžtais kontrastais, giliu apibendrinimu: Binkio eilėraštis „Vakaras“ — gana išėstas, idiliškas ir sekus.

Kai kuriuose K. Binkio eilėraščiuose jaučiami ne tik puškinisčių motyvų, bet ir poetinės išraiškos bei ritminės intonacijos atgarsiai. Pavyzdžiui, savo eilėraštyje „Nepažįstamai“ jaunas poetas, nuoširdaus susirūpinimo ir užuojautos pagautas, kreipiasi į liūdinčią draugę:

Pasakyk, draugužė miela.
Ko taip liūdnas balsas tavo?—
Kas pravirkdė jauną sielą?
Kas tau širdį taip užgavo?
Pasakyk, draugužė miela...⁹⁶

Sio eilėraščio pradžia visiškai artimai atliepia A. Puškino eilėraščio „Jaunai našlei“ („Молодой вдове“) pradžiai —

Лиды, друг мой неизменный,
Почему сквозь тонкий сон
Наслаждением утомленный,
Слышу я твой тихий стон?

Иногда я замечаю
Слезы тайные твои?⁹⁷

Nors savo turiniu šie eilėraščiai yra skirtingi, tačiau juos abu jungia analogiškas poetų lyrinis nusiteikimas. Poetus jaudina nelaimingos, kenčiančios moters skausmas, jie pasiruošę ją paguosti, nuraminti.

Panašios meninės išraiškos priemonės, tokia pati eilėraščių ritmika, lengvas ir skambus eiliavimas rodo, kad jaunas lietuvių poetas artimai sekė Puškinu, mokėsi iš jo meistriškumo.

Kruopščiai ieškodami, galėtume, gal būt, surasti žymiai daugiau Puškino kūrybos motyvų, meninių vaizdų, lyrinės nuotaikos, poetinės išraiškos priemonių, strofikos bei ritmikos reminiscencijų K. Binkio jaunystės lyrikoje. Tačiau betarpišką ir konkretų Puškino poveikį nustatyti yra sunku, nes Binkio jaunystės lyriką veikė ne tiek atskiri genialaus poeto eilėraščiai, kiek tiesioginiu ar netiesioginiu būdu jai darė įtakos „bendra puškininė tradicija“⁹⁸, atsiliepusi visų pirma Maironio, Vaičiaičio ir kitų lietuvių poetų kūryboje, iš kurių, kaip jau anksčiau buvo kalbėta, jaunas poetas taip pat nemažai mokėsi. Puškino poezijos išbaigtumas, turinio ir formos harmoningas darnumas, poetinės išraiškos paprastumas, strofikos ir eiliavimo įvairumas, lengvumas ir skambumas — tai buvo neišsenkanti poetinio meistriškumo mokykla kaip visiems lietuvių poetams, taip ir K. Binkiui. Sios mokyklos dvasia aiškiai jaučiama jauno poeto eilėraštyje „Šilkasparniai debesėliai“:

Debesėliai šilkasparniai
Saulės blizgančioj šviesoje,
Lyg ant marių baltos burės,
Dangaus krikštole plaukioja.
Tolimoj pietų šalyje
Tyros bangos okeano
Juos pagimdė, išaugino
Ir šilkais juos apkedeno.⁹⁹

⁹⁶ K. Binkis, Rinktinė, V., 1955, p. 37.

⁹⁷ А. С. Пушкин, Собрание сочинений, т. I, 1959, стр. 421.

⁹⁸ K. Korsakas, Literatūrų draugystė, t. I, V., 1962, p. 204.

⁹⁹ K. Binkis, Rinktinė, V., 1955, p. 29.

Tokiu vaizdų ir emocijų darnumu, nuotaikos vaiskumu, formos plastiškumu pasižymi ir daugelis K. Binkio jaunystės eilėraščių („Pavasariška“, „Aš skrajoju linksma po beržynus“, „Man tinka tos skaisčiosios rudens dienos“, „Stoviu tarp medžių“, „Imitacija“ ir kt.). Taigi, Puškino kūrybos poveikyje subrendo realistinė K. Binkio jaunystės lyrika, išaugo jo poetinis meistriškumas.

* * *

Kaip matome, K. Binkio asmenybė, jo kūrybinės individualybės bruožai formavosi sudėtingomis XX a. pradžios visuomeninio ir kultūrinio gyvenimo sąlygomis. Pirmasis jo kūrybos etapas (1911–1914) pasižymi stipriomis literatūrinėmis įtakomis, tam tikra dalimi jame pasireiškia ir laiko dvasia. Tačiau kaime gimusiam ir užaugusiam, gerai pažįstančiam sunkų liaudies gyvenimą carinėje priespaudoje, jau Biržų mokykloje pažangiai nusiteikusiam K. Binkiui artimiausi buvo demokratinės poezijos motyvai, kurie kaip tik stipriausiai pasireiškė ankstyvojoje jo lyrikoje. Pasekdami K. Binkio jaunystės lyrikos raidą, matėme, kokią didelį teigiamą vaidmenį jauno poeto brendimui, jo poetinio talento augimui suvaidino klasikinės lietuvių, rusų ir lenkų poezijos poveikis. Jeigu žymi dalis ankstyvosios jo lyrikos motyvų, meninių vaizdų, poetinių įvaizdžių ar kitų meninės išraiškos priemonių kartais susisiekia su kitų poetų kūryba, turi kai kurių paralelių, analogijų ir kitų literatūrinės tradicijos reminiscencijų,— tai nėra aklas kopijavimas ar pamėgdžiojimas, o tik nuoširdus ir kūrybiškas mokymasis iš didžiųjų poezijos meistrų, intensyvus savito kūrybinio kelio ieškojimas. Juk „... didelio poeto poveikis kitiems poetams,— sakė V. G. Belinskis,— pastebimas ne iš to, kad jo poezija atsispindi juose, o iš to, kad ji pažadina juose jų pačių jėgas: taip saulės spindulys, apšvietęs žemę, nesuteikia jai savo galios, o tik pažadina joje slypinčią galią...“¹⁰⁰ Todėl didžiųjų poezijos klasikų literatūrinė mokykla, jų tiesioginis ar netiesioginis poveikis jaunam K. Binkiui ir buvo tas „saulės spindulys“, ne tik žadinęs kūrybinius jo polėkius, bet ir padėjęs greičiau subręsti jo talentui, išmokęs prabilti savitu, skambiu poetiniu balsu. Jau pačiuose pirmuosiuose K. Binkio 1911–1912 m. eilėraščiuose („Pavasario daina“, „Kovotojai“, sonetai „Kaime“, „Kai sodnas užmiega“) pasireiškė kai kurios originalios meninės jo individualybės ir poetinio talento savybės; juose sutinkame ne vieną šviežiai ir savitai nupieštą peizažą, vykusiai pagautą bei perteiktą nuotaiką. Jaunas K. Binkis greitai apvaldo poetinį žodį, kuris ima skambėti vis tvirčiau ir laisviau. Nors 1913–1914 metais K. Binkio poezijoje dar neretai apčiuopiamos literatūrinės įtakos, tačiau šio laikotarpio kūryboje jau aptinkame eilę puikių, originalių eilėraščių („Aras“, „Kai tamsa žaliuojančią žemę apsiaus“, „Man tinka tos skaisčios rudens dienos“, „Kaime“, „Nepažįstamai“, „Silkasparniai debesėliai“, „Šaltas vėjas blaškos“, „Stoviu tarp medžių“, „Pavasariška“ ir kiti eilėraščiai), kuriuose atsiskleidžia neabejotinas poetinis talentas, savita meninė individualybė. K. Binkio sugebėjimas betarpiškai suvokti ir realistiškai perteikti tikrovę, tapyti konkrečius, ryškius, dažnai nuspalvintus linksmu humoru kaimo buities ir gamtos vaizdus, kupinus jaunatviškos, giedrios nuotaikos, nuoširdūs jausmai bei išgyvenimai, švelnus lyrizmas, paprasta, lengva, muzikali eilėraščių forma — tai tos teigiamosios poeto ankstyvosios lyrikos savybės, kurios dar labiau išbujoja vėlesnėje jo lyrikoje.

Mokyklų mokslinio tyrimo institutas
Humanitarinių dalykų sektorius

Įteikta
1965 m. kovo mėn.

¹⁰⁰ В. Г. Белинский, Полное собрание сочинений, т. V, М., 1954, стр. 562.

А. ЮРШЕНАС

Резюме

Настоящая статья является частью монографии о творчестве Казиса Бинкиса. В ней рассматривается литературный путь поэта, начало его творческой деятельности.

На основании печатных источников, архивного материала и воспоминаний людей, знавших Бинкиса, в статье сообщаются некоторые новые факты, касающиеся детства поэта, его школьных лет и начала творческого пути; шире освещаются окружающая среда и условия, в которых формировались личность поэта и его литературные интересы.

В статье делается вывод, что демократические настроения Бинкиса и общественное содержание его стихотворений, написанных в начале творческой деятельности, объясняются рядом причин. Поэт с детства познал тяжелую жизнь народа в условиях царского гнета. Благоприятное влияние на него оказывали воспоминания о революции 1905—1907 гг. и прогрессивные настроения, господствовавшие среди учащихся четырехклассной школы г. Биржай, а также общий рост рабочего движения в Литве в 1911—1912 гг. Большую роль в формировании взглядов молодого поэта играли и те традиции литовской демократической поэзии, которым он следовал в начале своего творчества.

Ранеее творчество Бинкиса тесно перекликается как с литовской, так и с польской и русской классической поэзией. Поэтому в статье делается попытка осветить литературную школу, пройденную молодым поэтом, которая в нашей филологической науке еще почти совсем не изучалась.

В статье раскрывается большая роль в становлении мастерства Бинкиса творчества таких поэтов, как Александр Пушкин, Пранас Вайчайтис, Йоварас, Майронис, Адам Мицкевич. Учась искусству слова, он с самых первых шагов своей творческой деятельности интенсивно искал самобытный путь в поэзию. Поэтому уже в ранней лирике проявились некоторые характерные черты художественной индивидуальности Бинкиса: непосредственная, эмоциональная связь поэта с действительностью, светлое, радостное мироощущение, реалистическое, конкретное, динамическое изображение действительности, сердечность чувств и переживаний, изредка просачивающаяся юмористическая струя, нежный лиризм, легкое, мелодичное стихосложение. В своей ранней лирике Бинкис выступил как поэт-реалист, певец литовской деревни, таким он останется и на протяжении всего своего творчества.
